

**rijksuniversiteit
groningen**

faculteit rechtsgeleerdheid

Persoonlijkheid prioriteit bij jeugdige delinquenten

Over de toepassing van het volwassenenstrafrecht op 16- en 17-jarige
daders (artikel 77b Sr) in de rechtspraak

J.C. (Jasper) Stam

S2615347

Eerste beoordelaar: mr. dr. W. Geelhoed

Tweede beoordelaar: N.N.

Masterscriptie

Nederlands Recht, specialisatie Strafrecht

16.802 woorden

22 juli 2020

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	3
2. Wetsgeschiedenis	8
2.1 1905.....	8
2.2 1965	9
2.3 1995	11
2.4 2014.....	15
2.5 Conclusie	17
3. Methode	17
3.1 Selectie uitspraken.....	18
3.2 Rechtspraak.nl.....	18
3.3 Representativiteit.....	19
3.4 Onderdelen analyse	20
4. Invulling criteria.....	21
4.1 Ernst van het feit	21
4.2 Persoonlijkheid van de dader	24
4.3 Omstandigheden waaronder het feit is begaan	27
5. Analyse	29
5.1 Openbaar Ministerie	29
5.2 Verdediging.....	32
5.3 Adviezen	35
5.4 Rechtbank	37
5.4.1 Cijfers	37
5.4.2 Motivering	39
5.4.3 Geen 77b.....	39
5.4.4 Wel 77b.....	45
5.5 Hoger beroep.....	51
6. Conclusie	52
Bibliografie	56
Literatuur	56
Parlementaire stukken	60
Rapporten	62
Krantenartikelen	62
Online bronnen	63

Overige regelgeving.....	63
Jurisprudentie.....	63
Hoge Raad.....	63
Rechtbank	64
Dataset.....	64
Vonnissen in dataset.....	64
Arresten in dataset.....	66
Lijst met tabellen	66

1. Inleiding

Straftoemeting is maatwerk. Neem de casus van Savannah Dekker, het meisje uit Bunschoten dat in juni 2017 werd gedood in het bos.¹ Of in 2018, de casus van een dubbele liquidatie in Rotterdam, waarbij een bedoeld en een onbedoeld slachtoffer om het leven kwamen.² Of, eveneens in 2018, de casus van een kleinzoon die is veroordeeld wegens moord op zijn opa.³ Wat hebben deze casus gemeen? Alle daders waren ten tijde van het plegen van het delict 16 of 17 jaar. Dat roept de vraag op: wat is in zo'n geval een passende straf?

Dat Willem Holleeder na een bewezenverklaring van verschillende levensdelicten werd veroordeeld tot levenslang, kon op goedkeuring rekenen van de maatschappij.⁴ Het oordeel van de Hoge Raad inzake Michael P., een strafverlaging van vier maanden op een gevangenisstraf van 28 jaar en tbs met dwangverpleging, werd zelfs met verontwaardiging ontvangen.⁵ De roep om zware straffen klinkt luider dan ooit. Van Teeffelen signaleert in een analyse rondom de zaak van Michael P. dat wij 'tegenwoordig surfen op de golf van streng, strenger, strengst'.⁶ Van Hattum spreekt in hetzelfde artikel over een 'enorme verharding' in het maatschappelijke denkbeeld over straffen. Van Tulder komt na onderzoek tot de conclusie dat rechters gedurende de periode 1998-2018, al dan niet naar aanleiding van de maatschappelijke roep om zwaardere straffen, daadwerkelijk strenger zijn gaan straffen.⁷

Dat aan volwassen criminelen die ernstige delicten begaan een zware straf wordt opgelegd, lijkt dus zowel wens als praktijk. Hoe zit dat bij een minderjarige die een ernstig feit begaat? Voor 12- tot 16-jarigen geldt een maximale jeugddetentie van 12 maanden. Voor 16- en 17-jarigen is deze maximale jeugddetentie in beginsel 24 maanden. In beginsel, omdat artikel 77b Wetboek van Strafrecht (Sr) een uitzonderingsmogelijkheid kent. Rechters kunnen op grond van drie alternatief geformuleerde criteria tot de slotsom komen dat op een specifiek individu toch het materiële commune strafrecht wordt toegepast.⁸ Deze criteria zijn: (1) de ernst van het begane feit, (2) de persoonlijkheid van de dader en (3) de omstandigheden waaronder het feit is begaan. Bij toepassing van het volwassenenstrafrecht is de maximale detentie niet langer 24 maanden, maar 30 jaar. In het verleden behoorde een levenslange gevangenisstraf

¹ Zie bijvoorbeeld Willemse, *Algemeen Dagblad* 13 juli 2018.

² Zie bijvoorbeeld Werff, van der, *Algemeen Dagblad* 10 december 2018.

³ Zie bijvoorbeeld Bogt, te, *Algemeen Dagblad* 18 juli 2019.

⁴ Rechtbank Amsterdam 4 juli 2019, ECLI:NL:RBAMS:2019:4555.

⁵ Hoge Raad 23 juni 2020, ECLI:NL:HR:2020:1092.

⁶ Teeffelen, van, *Trouw* 3 juli 2019.

⁷ Van Tulder 2019.

⁸ Het commune strafrecht, meerderjarigenstrafrecht en volwassenenstrafrecht worden als synoniemen gebruikt.

theoretisch evengood tot de mogelijkheden; al was dit slecht denkbaar gezien de doelstellingen van het jeugdstrafrecht.⁹ Sinds 2007 is met de invoering van artikel 77b lid 2 Sr de mogelijkheid aan 16- en 17-jarigen een levenslange gevangenisstraf op te leggen expliciet uitgesloten. Wel ligt de mogelijkheid van een tbs-maatregel open bij toepassing van het volwassenenstrafrecht. Daardoor is het *de facto* nog steeds mogelijk dat een 16- of 17-jarige na het plegen van een delict de rest van zijn of haar leven achter slot en grendel zit. Kortom, artikel 77b Sr brengt een aanzienlijke verzwaring van de mogelijke straftoemeting met zich mee.

Toepassing van artikel 77b Sr is geen schering en inslag. Rond de eeuwwisseling werd het instrument nog enkele honderden keren per jaar toegepast.¹⁰ In de meest recente *Monitor Jeugdcriminaliteit* van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) is geschat dat in gemiddeld 1% van alle jeugdstrafzaken het volwassenenstrafrecht wordt toegepast. Daarbij schommelt de toepassing aanzienlijk; van 2,1% van de gevallen in 2014 tot minder dan vijf keer in 2016.¹¹ In 2020 is onderzoek gedaan naar de validiteit van deze cijfers. Uit dit WODC-onderzoek is helaas gebleken dat de gebruikte informatiesystemen beperkt betrouwbaar zijn en dat het aantal zaken waarin artikel 77b Sr is toegepast, erg laag ligt.¹²

Wellicht dat de schaarse toepassing van artikel 77b Sr een van de redenen is dat het instrument weinig (recente) wetenschappelijke aandacht kent. Onterecht, het jeugdstrafrecht *an sich* verdient intensieve wetenschappelijke aandacht. Kinderen en adolescenten hebben een onevenredig groot aandeel in de criminaliteit. Dit fenomeen staat in de criminologie bekend als de *age-crime curve*.¹³ Tijdens wat men de vroege adolescentie noemt, neemt de criminaliteit toe. Deze bereikt een piek rond de leeftijd van 17 of 18 jaar en neemt dan op 25-jarige leeftijd snel af.¹⁴ Meer in het bijzonder geldt voor artikel 77b Wetboek van Strafrecht dat de bespreking en analyse in de literatuur regelmatig tussen wal en schip valt. Bij uitgebreide verhandelingen over het jeugd(straf)recht wordt artikel 77b Sr veelal wel genoemd en beschreven, maar niet geanalyseerd. Daarentegen wordt artikel 77b Sr in overzichtswerken van het commune strafrecht eveneens wel besproken, maar niet geanalyseerd. Vanuit beide perspectieven bezien, zowel vanuit het jeugdstrafrecht als het commune strafrecht, is artikel 77b Sr een aparte categorie.

⁹ Stoet 2007.

¹⁰ Bartels & Nijland 2009.

¹¹ Van der Laan & Beerthuisen 2017, p. 82 en 154.

¹² Verweij en Tollenaar 2020, p. 6.

¹³ Zie bijvoorbeeld Van der Laan & Beerthuisen 2017, p. 23-24.

¹⁴ Zie over de *age-crime curve* bijvoorbeeld Sweeten, Piquero & Steinberg 2013.

Na de laatste ingrijpende wetwijziging in 1995 zijn er slechts twee perioden geweest waarin artikel 77b Sr de verdiende aandacht heeft gehad. De eerste periode was, voor de hand liggend, kort na de wetwijziging.¹⁵ Daarna kwamen eind 2003, begin 2004 enkele schokkende, maar spraakmakende processen in het nieuws. Verschillende 16- en 17-jarigen hadden zich schuldig gemaakt aan levensdelicten. Denk aan het doodschoppen van Anja Joos, de moord op de 16-jarige Maja Bradaric en wellicht de bekendste: de moord op conrector van het Terra College, Hans van Wieren. Deze zaken hadden hernieuwde wetenschappelijke aandacht tot gevolg.¹⁶

Na deze tweede periode van aandacht, heeft de wetenschap de aandacht voor het toepassen van het commune strafrecht op 16- en 17-jarigen verloren. Zeker sinds het moment dat duidelijk werd dat de wet Adolescentenstrafrecht haar intrede zou doen, is de wetenschappelijke aandacht voor artikel 77b als sneeuw voor de zon verdwenen. Het WODC voert sinds 2014 het onderzoeksprogramma ‘Monitoring en Evaluatie Adolescentenstrafrecht’ uit. Artikel 77c, dat gaat over het toepassen van het jeugdstrafrecht op meerderjarige daders, is en wordt intensief gemonitord. In dit nog lopende onderzoeksprogramma kent artikel 77b Sr slechts een summiere plaats. Naar artikel 77b Sr heeft geen systematisch en voldoende diepgaand onderzoek plaatsgevonden.

Voor zover wetenschappelijke bijdragen het toepassen van het commune strafrecht op 16- en 17-jarigen behandelen, zijn deze voornamelijk geënt op de onderliggende dogmatiek.¹⁷ Daar komt bij dat het WODC zich niet richt op louter juridische vraagstukken, omdat deze politiek irrelevant zijn. De rechtspraktijk is in al die tijd door slechts enkele auteurs behandeld. Zo hadden Rutgers van Rozenburg en Groenendaal in 2004 aandacht voor 24 Amsterdamse strafzaken waarin artikel 77b Sr werd toegepast.¹⁸ Twee jaar later heeft Weijers een essay geschreven over de wenselijkheid van artikel 77b Sr. Zijn analyse van 62 zaken waar het volwassenenstrafrecht werd toegepast én twee jaar gevangenisstraf of meer was opgelegd, was niet representatief en daarnaast meer gericht op een rechtsvergelijking en de wenselijkheid van het instrument.¹⁹ Het meest recente onderzoek is afkomstig van Uit Beijerse. In 2009 heeft zij 13 vonnissen uit de periode januari 2008 tot en met augustus 2009 geanalyseerd.²⁰ Zij is vonnissen casus voor casus langsgelopen om te achterhalen hoe de rechtbank tot haar oordeel

¹⁵ Zie bijvoorbeeld Doek 1996 en Van der Laan 1995.

¹⁶ Zie bijvoorbeeld Bakker 2006, Weijers 2006 en De Haan 2005.

¹⁷ Zie bijvoorbeeld Liefwaard 2007, Le Sage 2004 en Backer 2004.

¹⁸ Rutgers van Rozenburg & Groenendaal 2004.

¹⁹ Weijers 2006.

²⁰ Uit Beijerse 2009.

kwam. In de aangehaalde onderzoeken is een poging gedaan de rechtspraak van artikel 77b Sr te analyseren. Echter, de uitgevoerde onderzoeken zijn eenzijdig gericht op toepassingen van het volwassenenstrafrecht, ontberen structuur en zijn allemaal gedateerd.

Kortom, de toepassing van het volwassenenstrafrecht op 16- en 17-jarigen heeft structureel te weinig aandacht en de aandacht die er is, is van onvoldoende kwaliteit. Er bestaat een leemte die in de wetenschap wordt erkend. Zo heeft Bakker in 2006, aan het einde van de tweede periode van aandacht, geschreven: ‘Naar de rechtspraak van artikel 77b Sr is helaas weinig onderzoek gedaan’.²¹ Meer recent heeft Struijk aangekaart dat het aantal publicaties rondom het volledige spectrum van het adolescentenstrafrecht (16-23 jaar) ‘flink is afgenomen’.²²

De verschenen publicaties met betrekking tot het toepassen van het volwassenenstrafrecht op 16- en 17-jarigen richten zich voornamelijk op de ratio achter het wetsartikel en de wetsgeschiedenis. In enkele publicaties worden vluchtige conclusies getrokken ten aanzien van de uitleg van artikel 77b Wetboek van Strafrecht in het licht van de bedoeling van de wetgever. Zo concludeert Struijk onder verwijzing naar een enkel vonnis: ‘*In de praktijk wordt de soep gelukkig niet zo heet gegeten en passen rechters artikel 77b Sr niet toe louter op grond van de ernst van het feit, maar bezien die ernst veelal in samenhang met de persoons- en delictsomstandigheden.*’²³ Uit Beijerse bespreekt in haar recente overzichtspublicatie met betrekking tot het jeugdstrafrecht enkele jeugdzaken die gaan over levensdelicten. Zij laat voor deze zaken zien hoe in de rechtspraak is omgegaan met de criteria uit artikel 77b Sr. Deze conclusies missen door de casuïstische inslag van het onderzoek een brede bewijsconstructie. Een uitgebreide jurisprudentieanalyse biedt de mogelijkheid te toetsen wat door verschillende wetenschappers in het verleden is geconcludeerd en deze conclusies te onderbouwen dan wel te herzien.

Artikel 77b Wetboek van Strafrecht verdient meer aandacht dan het krijgt, zeker in het huidige tijdsgewricht waar aan de ene kant de roep om zwaardere straffen wordt gehoord, maar aan de andere kant men bewust is van de kwetsbare positie van het kind.²⁴ Daarbij wordt internationaal aangedrongen op het schrappen van de mogelijkheid het volwassenenstrafrecht toe te passen op minderjarigen. Het zou in strijd zijn met verschillende verdragen en internationaalrechtelijke grondrechten.²⁵ Ondanks de kritiek op artikel 77b Wetboek van Strafrecht, bestaat het instrument nog altijd. Gezien de aanmerkingen op het instrument neemt

²¹ Bakker 2006, p. 190.

²² Struijk 2016, p. 249.

²³ Struijk 2016, p. 250-251.

²⁴ Zie bijvoorbeeld Husken 2014 of Van der Maden, Malsch & De Keijser 2017.

²⁵ Uit Beijerse 2009, p. 1-2 en RSJ 2018, p. 6.

het belang van wetenschappelijk onderzoek enkel toe, zelfs nu het artikel inhoudelijk al lange tijd niet is gewijzigd. Immers, wie de teugel slap laat hangen, kan met een mak paard nog op hol raken.

Deze probleemstelling heeft geleid tot de volgende hoofdvraag:

Hoe wordt aan de mogelijkheid het commune strafrecht op 16- en 17-jarigen toe te passen, neergelegd in artikel 77b Wetboek van Strafrecht, afgezet tegen de bedoelingen van de wetgever, in de rechtspraak toepassing gegeven?

Om deze vraag te beantwoorden wordt eerst nagegaan hoe de wetgever de toepassing van artikel 77b Wetboek van Strafrecht voor ogen heeft gehad. Het tweede onderdeel, en tevens het hart van dit onderzoek, is een jurisprudentieonderzoek over de periode 1 april 2014 – 1 april 2020. In totaal 53 vonnissen en arresten worden geanalyseerd op basis van vooraf vastgestelde criteria. Met de jurisprudentieanalyse worden vragen beantwoord als: hoe vaak en in welke combinaties worden de drie verschillende criteria die kunnen leiden tot toepassing van artikel 77b Sr gebruikt? En: op grond van welke motivering komen de rechters tot hun oordeel? Door middel van deze vragen worden inzichten verkregen hoe het instrument uit artikel 77b Wetboek van Strafrecht in de rechtspraak wordt gebruikt.

Zoals gesteld, is het toepassen van het volwassenenstrafrecht op 16- en 17-jarigen een ingrijpend middel. Hoe ingrijpender het middel, hoe belangrijker rechtszekerheid is. De uitkomsten van het onderzoek zijn daarom belangrijk voor het werkveld, omdat het inzicht geeft in de manier waarop artikel 77b Sr door rechters wordt toegepast. De verschillende procespartijen kunnen hierop inspelen: het Openbaar Ministerie en de advocatuur kunnen uit de analyse afleiden welke motiveringen doel treffen en welke niet. De wetgever kan aan de hand van de conclusie bezien of het instrument in de rechtspraak wordt toegepast op de door haar voorgeschreven wijze, doordat de rechtspraak wordt getoetst aan de bedoelingen van de wetgever. Als laatste wordt voor de maatschappij beslissingen van rechters inzichtelijk gemaakt.

In het tweede hoofdstuk wordt de bedoeling van de wetgever uiteengezet. Dit geeft de kaders om in de latere conclusie een antwoord te formuleren op de hoofdvraag. Voordat in het vierde en vijfde hoofdstuk de uitkomsten van het daadwerkelijke jurisprudentieonderzoek worden beschreven, wordt eerst in het derde hoofdstuk uiteengezet op basis van welke methode de dataset is samengesteld en geanalyseerd.

2. Wetsgeschiedenis

‘Recht kan niet zonder voortdurende bezinning op de grondslagen ervan’, aldus Weijers.²⁶ Deze grondslagen zijn vanzelfsprekend te vinden in de wetsgeschiedenis. Artikel 77b Sr valt binnen het bredere kader van het jeugdstrafrecht. Om het specifieke instrument te begrijpen, moet haar systeem worden begrepen. Daar komt bij dat tot op heden geen standaardarresten zijn geweest waarin toepassing van artikel 77b Sr structurele invulling heeft gekregen. De wetsgeschiedenis is en blijft de basis. In dit hoofdstuk komen verschillende sleutelmomenten in de wetsgeschiedenis van de toepassing van het volwassenenstrafrecht op 16- en 17-jarigen aan bod. Het scheidt de kaders waartegen de uitkomsten van de jurisprudentieanalyse kunnen worden afgezet; het maakt de cirkel rond.

2.1 1905

De meeste auteurs laten het jeugdstrafrecht beginnen in 1905.²⁷ Ook vóór de twintigste eeuw bestonden echter al bepalingen voor jeugdigen. In de Napoleontische tijd gold de *Code Pénal*, waarin was geregeld dat strafrechtelijk ingrijpen in beginsel pas mogelijk was vanaf 16 jaar. In 1886, bij de inwerkingtreding van het huidige Wetboek van Strafrecht, bleef de leeftijdsgrens van 16 jaar gehandhaafd.

Aan het einde van de negentiende eeuw vond in Nederland aangaande straffen een verengingstheorie ingang, waarbij de tot dan heersende zuiver retributivistische opvatting (straffen, omdat) samensmolt met een meer utilitaristische opvatting (straffen, opdat).²⁸ In het jeugdstrafrecht kwam dit tot uiting bij Van Hamel die voorstelde de bovengrens te verhogen tot 18 jaar, waarbij voor 16- en 17-jarigen een op deze leeftijdscategorie toegespitst instrumentarium moest worden ingesteld.²⁹ Toenmalig minister van Justitie Cort van der Linden deelde deze overtuiging en stelde voor de strafrechtelijke leeftijdsgrens te verhogen tot 18 jaar. Voor jeugdige delinquenten tot 18 jaar zouden afzonderlijke sancties en maatregelen gaan gelden. Het idee achter het vorm te geven jeugdstrafrecht was duidelijk de verbetering van de jeugdige; voorkomen dat hij nieuwe strafbare feiten pleegde. Een gevangenisstraf was voor Van der Linden *nicht im Frage*. Zijn visie blijkt ondubbelzinnig uit zijn reactie op het besproken

²⁶ Weijers 2000, p. 21.

²⁷ Zie bijvoorbeeld Bartels 2011, p. 1 en Uit Beijerse 2019, p. 23.

²⁸ Zie over strafdoelen en opvattingen bijvoorbeeld Van Ruller & Faber 1995, p. 17-18.

²⁹ Van Hamel 1895, p. 105-142.

amendement: ‘Nu moet ik al dadelijk dit opmerken, dat (...) ik het niet kan begrijpen hoe zij voor die jeugdige personen nog die uiterst slechte straf van hechtenis kunnen handhaven.’³⁰

Een aantal Tweede Kamerleden kon zich vinden in de bijzondere bejegening van jeugdigen, maar wenste een slag om de arm te kunnen houden in uitzonderlijke gevallen. Kamerleden Willinge en Van Asch Van Wijck hebben een amendement ingediend om aan artikel 9b Sr een lid toe te voegen, inhoudende:

*‘Ten opzichte van minderjarigen, die den leeftijd van zestien jaren wel, doch dien van achttien jaren nog niet hebben bereikt, kan de rechter de voorafgaande bepalingen van dit artikel buiten toepassing laten en recht doen naar de bepalingen ten aanzien van personen boven den leeftijd van achttien jaren geldende.’*³¹

Het amendement week daarmee af van de verbeteringsgedachte uit het voorstel van Van der Linden. Met 44 tegen en 23 stemmen voor werd het bewuste amendement toch aangenomen.³²

In 1905 heeft het jeugdrecht *an sich* vorm gekregen met de inwerkingtreding van de civiele Kinderwet, de Kinderbeginselenwet en de strafrechtelijke Kinderwet. De strafrechtelijke Kinderwet, voor dit onderzoek het meest relevant, zag op de invoering van het jeugdstrafrecht. Strafvorderlijke aspecten die het jeugdstrafrecht typeren, als de verplichte aanwezigheid van de minderjarige verdachte en het besloten karakter van een jeugdstrafzitting, werden ingevoerd. In totaal werden aan het Wetboek van Strafrecht veertien nieuwe artikelen en twintig leden aan bestaande artikelen toegevoegd.³³ Een van deze toevoegingen was het amendement van Kamerleden Willinge en Van Asch Van Wijk. Zie hier, het toepassen van het volwassenenstrafrecht op minderjarigen als bijzonder instrument was geboren.

2.2 1965

Tussen de vernieuwende Kinderwetten aan het begin van de twintigste eeuw en de Tweede Wereldoorlog is het jeugdrecht niet noemenswaardig gewijzigd. De enige relevante wijziging vond in 1922 plaats, toen de kinderrechter als afzonderlijk instituut werd ingevoerd.³⁴ Deze stilstand werd doorbroken na de Tweede Wereldoorlog. In het Brabantse Sint-Michielsgestel

³⁰ *Handelingen II* 1899/00, nr. 81, p. 1680.

³¹ *Handelingen II* 1899/00, nr. 81, p. 1677.

³² *Handelingen II* 1899/00, nr. 81, p. 1686, dus niet met één stem verschil zoals Weijers stelt in Weijers 2006, 14.

³³ Uit Beijerse & Van der Vis 2019, p. 68.

³⁴ Koens & De Jonge 1995, p. 12.

zat in de oorlogsjaren een grote groep vooraanstaande Nederlanders geïnterneerd.³⁵ In het kamp werd veel gediscussieerd en overlegd over hoe het verder moest met Nederland als de oorlog voorbij was. De *Geest van Gestel* wordt gezien als katalysator van naoorlogse hervormingen.³⁶

Deze veranderingsgezindheid kwam in 1947 onder meer tot uiting in de herziening van het civiele jeugdrecht. Het veranderingsproces voor het jeugdstrafrecht verliep langzamer, maar kwam in 1948 op gang. De commissie Overwater kreeg als opdracht te adviseren over welke richting het Rijkstucht- en opvoedingswezen, en in verband daarmee het jeugdstrafrecht, zich moesten ontwikkelen.³⁷ Niet geheel toevallig was een van de betrokkenen bij deze commissie de latere minister van Justitie Leendert Donker. Donker heeft van augustus 1942 tot december 1943 geïnterneerd gezeten in Sint-Michielsgestel en is beïnvloed door de *Geest van Gestel*.

De commissie Overwater heeft in 1951 haar rapport uitgebracht en adviseerde de uitzondering om het volwassenenstrafrecht op 16- en 17-jarige daders toe te passen, te behouden. Wel werd geadviseerd om naast de persoonlijkheid van de dader eveneens de ernst van het feit als criterium toe te voegen om tot uitdrukking te brengen dat het instrument enkel in extreme gevallen diende te worden aangewend.³⁸

De mogelijkheid om het volwassenenstrafrecht toe te passen op 16- en 17-jarigen zou blijven bestaan. Niet iedereen kon zich hierin vinden. Van Bemmelen pleitte ervoor de bepaling te schrappen. Hij zag het als een falen van de opvoeding als een kind tot achttien jaar een strafbaar feit beging. De verantwoordelijkheid van een gefaalde opvoeding mocht in zijn optiek niet aan het kind worden tegengeworpen.³⁹

In het wetsvoorstel waar Donker zich sterk voor maakte, heeft de toepassing van het volwassenenstrafrecht op 16- en 17-jarigen een nieuwe plaats gekregen in het Wetboek van Strafrecht. Artikel 77c Sr ging luiden:

‘Ten aanzien van de minderjarige, die ten tijde van het begaan van een strafbaar feit de leeftijd van zestien jaren, doch nog niet die van achttien jaren heeft bereikt, kan de rechter de artikelen 77f - 77kk buiten toepassing laten en recht doen overeenkomstig de bepalingen in de voorgaande titels vervat, indien hij daartoe grond vindt in de ernst van het begane feit en de persoonlijkheid van de dader. Niettemin blijft in dat geval het opleggen van hechtenis,

³⁵ Zie over het interneringskamp bijvoorbeeld De Keizer 1979.

³⁶ Van Ruller 2009, p. 37 en Petersen 1978, p. 906.

³⁷ Commissie Overwater 1951, p. 5.

³⁸ Commissie Overwater 1951, p. 11.

³⁹ Van Bemmelen 1955, p. 897-905.

*vervangende hechtenis daaronder begrepen, uitgesloten; in plaats van vervangende hechtenis wordt arrest opgelegd.*⁴⁰

Het instrument kreeg handvatten met de invoering van twee cumulatieve criteria. Alleen als zowel de ernst van het begane feit als de persoonlijkheid van de dader hiertoe aanleiding gaf, kon het volwassenenstrafrecht worden toegepast. De vaste Commissie voor Justitie heeft in haar verslag benadrukt dat de ernst van het feit niet doorslaggevend mocht zijn: ‘Het zou wel zeer te betreuren zijn, indien (...) de ernst van het vergrijp de wijze van straftoepassing mede zou bepalen.’⁴¹ Minister van Justitie Ivo Samkalden heeft in de memorie van antwoord expliciet benadrukt dat het om een dubbele eis gaat, waardoor de ernst van het feit nooit doorslaggevend zal zijn.⁴²

Ook bij de behandeling in de Eerste Kamer is dit debat gevoerd. Op de vraag of jeugdigen überhaupt volgens het volwassenenstrafrecht gestraft zouden moeten worden, werd geantwoord: ‘Er zijn namelijk kinderen tussen 16 en 18 jaar, voor wie dit nodig is. Een deel van de oudere jeugd geeft zich soms aan zodanige uitpattingen over, dat van een kinderlijke mentaliteit weinig meer blijkt.’⁴³ Er werd met name gedacht aan de nozems. Het volwassenenstrafrecht diende dus (alleen) te worden toegepast als niet meer bleek van een ‘kinderlijke mentaliteit’, met andere woorden: alleen als de persoon van de verdachte hiertoe aanleiding gaf.

Dit is exact hoe de bepaling in 1965 is vormgegeven. De nadruk lag sterk op de persoon van de verdachte. Het pedagogische karakter van het jeugdstrafrecht klinkt hier sterk in door. De Jongh verwoordde in 1929 de vraag die elke kinderrechtter zichzelf moest stellen treffend: ‘op welke wijze kan ik van dit kind, dat blijkbaar gevaar loopt naar den kelder te gaan, nog iets goeds terecht brengen?’⁴⁴

2.3 1995

Na 1965 hebben in het jeugdstrafrecht drie decennia lang geen ingrijpende wijzigingen plaatsgevonden.⁴⁵ Dat betekent niet dat men in die periode heeft stilgezeten. Verschillende

⁴⁰ *Kamerstukken II* 1955/56, 4141, nr. 2 (OvW).

⁴¹ *Kamerstukken II* 1957/58, 4141, nr. 8, p. 5 (VV II).

⁴² *Kamerstukken II* 1957/58, 4141, nr. 10 (MvA).

⁴³ *Kamerstukken I* 1960/61, 4141, nr. 136 (VV I).

⁴⁴ De Jongh 1929, p. 25.

⁴⁵ *Kamerstukken II* 1989/90, 21327, nr. 3, p. 1 (MvT).

commissies, als de commissie Wiarda (1971) en commissie Anneveldt (1982), hebben relevante rapporten aangeboden. Om politieke redenen heeft het tot 1995 geduurd voordat het jeugdstrafrecht ingrijpend werd herzien.⁴⁶

Al in 1965 werd de commissie Wiarda ingesteld, waarna in 1971 het lijvige rapport *Jeugdbeschermingsrecht* werd gepresenteerd.⁴⁷ Ondanks de focus op het civiele jeugdrecht was het rapport ook voor het jeugdstrafrecht van belang. De commissie Wiarda adviseerde de grens voor meerderjarigheid te verlagen van 21 naar 18 jaar.⁴⁸ Dit had tot gevolg dat het jeugdstrafrecht moest worden herzien, omdat jeugdsancties en -maatregelen slechts tot de meerderjarigheid plaats konden vinden.

Nog voordat in 1988 de meerderjarigheidsgrens daadwerkelijk werd verlaagd, is in 1979 de commissie Anneveldt ingesteld die moest adviseren over de herziening van het jeugdstrafrecht en tevens met een voorwetsontwerp moest komen. In het rapport *Sanctierecht voor jeugdigen* is en blijft het uitgangspunt dat ‘de doeleinden van de straf (zoals vergelding, generale en speciale preventie) nimmer zover doorgevoerd mogen worden in de op te leggen sanctie, dat de minderjarige er in zijn ontwikkeling door wordt geschaad.’⁴⁹ De commissie rapporteerde in lijn met de in 1905 ingezette traditie dat veel aandacht bestond voor de persoonlijkheid van de minderjarige.

Wel was het volgens de commissie een ‘ervaringsfeit’ dat de mondigheid onder jeugdigen was toegenomen. Hier verbond de commissie de conclusie aan dat het jeugd- en volwassenenstrafrecht met elkaar in lijn moesten worden gebracht. Als nevendoelen werden vereenvoudiging en modernisering nagestreefd. De plaatsing in een tuchtschool en het arrest moesten bijvoorbeeld worden vervangen door één vrijheidsbenemende straf: de jeugddetentie.⁵⁰ Verder adviseerde de commissie om een bijzonder adolescentenstrafrecht op te tuigen voor de leeftijdscategorie 12 tot en met 24 jaar oud.⁵¹ Het jeugdstrafrecht zou op vele onderdelen worden herzien, maar toepassing van het volwassenenstrafrecht zou inhoudelijk niet worden gewijzigd. De bepaling zou slechts vernummerd worden, van artikel 77c naar artikel 77b in het Wetboek van Strafrecht. De commissie wilde vasthouden aan de twee geldende cumulatieve vereisten.⁵²

⁴⁶ *Kamerstukken II* 1991/92, 21327, nr. 6, p. 1 (MvA).

⁴⁷ Commissie Wiarda 1971.

⁴⁸ Commissie Wiarda 1971, p. 64-74.

⁴⁹ Commissie Anneveldt 1982, p. 13.

⁵⁰ Commissie Anneveldt 1982, p. 21.

⁵¹ Commissie Anneveldt 1982, p. 12-24.

⁵² Commissie Anneveldt 1982, p. 52.

De wetgever heeft het overgrote deel van de aanbevelingen van de commissie gevolgd. Ten aanzien van toepassing van het volwassenenstrafrecht heeft de wetgever zich echter niets aangetrokken van deze deskundigenadviezen. Slechts de vernummering werd gevolgd, waarna artikel 77b Sr kwam te luiden:

‘Ten aanzien van degene die ten tijde van het begaan van een strafbaar feit de leeftijd van zestien jaren doch nog niet die van achttien jaren heeft bereikt, kan de rechter de artikelen 77g tot en met 77gg buiten toepassing laten en recht doen overeenkomstig de bepalingen in de voorgaande titels vervat, indien hij daartoe grond vindt in de ernst van het begane feit, de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder het feit is begaan.’⁵³

Twee ingrijpende veranderingen springen in het oog. Allereerst de toevoeging van een derde criterium: de omstandigheden waaronder het feit is begaan. In de rechtspraak zou men een onbevredigend gevoel overhouden aan een rigide toepassing van het strafrecht. Als meerdere jongeren rond de leeftijdsgrens van achttien jaar zich schuldig maakten aan een strafbaar feit, werden zij ‘zeer uiteenlopend’ bestraft.⁵⁴ Dit derde criterium zou de rechter handvatten bieden om deze jongeren meer gelijkmatige straffen op te leggen.⁵⁵

De tweede wijziging, radicaler van aard, lag besloten in een kleine taalkundige verandering; het woord ‘en’ werd vervangen door ‘of’. De vereisten werden niet langer cumulatief, maar alternatief geformuleerd. Minister van Justitie Frits Korthals Altes gaf in de memorie van toelichting als argument voor de wijziging dat door een alternatieve formulering ‘de overgang tussen de verschillende leeftijdscategorieën vloeiender en makkelijker’ hanteerbaar werd.⁵⁶

De mogelijkheid het volwassenenstrafrecht ook toe te passen als slechts de ernst van het feit hiertoe aanleiding gaf, werd met name vanuit leden van het CDA bekritiseerd. Zij gaven aan dat hierdoor de dader als persoon volledig uit het oog wordt verloren.⁵⁷ Staatsecretaris Kosto zag het openstellen van deze mogelijkheid als een noodzakelijk kwaad, omdat het voorkwam dat zodanig ernstige feiten werden begaan dat de straffen en maatregelen uit het jeugdstrafrecht ontoereikend waren.⁵⁸

⁵³ *Kamerstukken II* 1989/90, 21327, nr. 1, p. 1 (KB).

⁵⁴ *Kamerstukken II* 1991/92, 21327, nr. 6, p. 9 (MvA).

⁵⁵ *Kamerstukken II* 1989/90, 21327, nr. 3, p. 32 (MvT).

⁵⁶ *Kamerstukken II* 1989/90, 21327, nr. 3, p. 7-8 (MvT).

⁵⁷ *Kamerstukken II* 1991/92, 21327, nr. 6, p. 9 (MvA).

⁵⁸ *Kamerstukken II* 1991/92, 21327, nr. 6, p. 9 (MvA).

Om toch aan deze kritische geluiden tegemoet te komen, zijn de maximale straffen verhoogd. Daar waar de commissie Anneveldt maximale jeugddetentie van een jaar had voorgesteld voor 16- en 17-jarigen, heeft de wetgever dit maximum op verzoek van het Openbaar Ministerie opgehoogd tot 24 maanden.⁵⁹ Het idee was dat deze ophoging de noodzaak het volwassenenstrafrecht toe te passen, zou verminderen.⁶⁰ De bekritiseerde alternatieve formulering heeft de Wet herziening strafrecht voor jeugdigen gehaald. Op 1 september 1995 is het nieuwe artikel 77b Sr in werking getreden.

Wat opvalt, is dat de wetgever ook bij de wetwijziging van 1995 van de gelegenheid gebruik maakte te benadrukken dat het pedagogische karakter van het jeugdstrafrecht leidend bleef.⁶¹ De vraag rijst: hoe verhoudt dit zich tot de verhoging van de maximale straffen en de versoepeling van de toepassing van het volwassenenstrafrecht? In de literatuur heerst consensus dat de wijziging van 1995 in feite een verzwaring van het jeugdstrafrecht inhield.⁶² Daarmee werd afbreuk gedaan aan het pedagogische element. Deze verzwaring kon op academische kritiek rekenen.⁶³ Weijers en Uit Beijerse hebben afzonderlijk van elkaar de invoering van het nieuwe derde criterium ‘tamelijk ondoordacht’ genoemd.⁶⁴

Volgens de woorden van de wetgever had het jeugdstrafrecht in 1995 een pedagogisch karakter. Formeel werd hiermee de negentig jaar eerder ingezette lijn doorgetrokken. *De facto* week het beleid af van wat werd gepredikt. Weijers constateerde in de jaren 70 al een breuk met het pedagogische karakter.⁶⁵ Dat is wat te vroeg, aangezien ook in het rapport van de commissie Anneveldt in 1982 het pedagogische karakter nog wel op de voorgrond stond. Uit de daden van de wetgever, onder meer het alternatief formuleren van artikel 77b Sr, volgt dat het pedagogische aspect in 1995 plaats heeft moeten maken ten behoeve van een verharding van het jeugdstrafrecht. Daar komt bij dat de wetgever een derde, losstaand criterium heeft ingevoerd om gelijke bestraffing van verschillende daders rond de achttien jaar mogelijk te maken. De persoonlijkheid van de dader was ook in 1995 nog het uitgangspunt, maar heeft duidelijk aan belang ingeboet.

⁵⁹ Commissie Anneveldt 1982, p. 35.

⁶⁰ *Kamerstukken II* 1992/93, 21327, nr. 12, p. 1-2 (NEV II).

⁶¹ Zie onder meer *Kamerstukken II* 1989/90, 21327, nr. 5, p. 7 (VV II); *Kamerstukken II* 1991/92, 21327, nr. 6, p. 5 en 8 (MvA) en *Kamerstukken II* 1989/90, 21327, nr. 10, p. 3 (EV II).

⁶² Zie bijvoorbeeld Doreleijers & Fokkens 2010, p. 11, Doek 1996 en Van der Laan 1995.

⁶³ Van der Laan 1995 en Doek 1996.

⁶⁴ Weijers 2007, p. 5 en Uit Beijerse, 2009, p. 8.

⁶⁵ Weijers 2000, p. 13.

2.4 2014

Ook in de eenentwintigste eeuw heeft de wetgever niet stilgezeten. Zo bestond tot 2007 de theoretische mogelijkheid om bij toepassing van artikel 77b Sr een levenslange gevangenisstraf op te leggen. Echter, een levenslange gevangenisstraf voor een minderjarige was slecht denkbaar en is nooit opgelegd. Op aandringen van het Comité inzake de rechten van het kind van de Verenigde Naties is lid 2 aan artikel 77b Sr toegevoegd waarin de levenslange gevangenisstraf wordt uitgesloten bij toepassing van het volwassenenstrafrecht.⁶⁶

In 2014 heeft de laatste herziening van het jeugdstrafrecht plaatsgevonden. Zo is bijvoorbeeld de mogelijkheid gecreëerd om de Plaatsing in een inrichting voor jeugdigen (PIJ-maatregel) om te zetten in een terbeschikkingstellingmaatregel (tbs-maatregel). Een voorgestelde ingrijpende wijziging was de verhoging van de maximale jeugddetentie voor 16- en 17-jarigen van 24 maanden naar 4 jaar.⁶⁷ Uiteindelijk is besloten van deze verhoging af te zien.⁶⁸ Ondanks dat de wetwijziging in 2014 hoofdzakelijk zag op het adolescentenstrafrecht, is ook aandacht besteed aan artikel 77b Sr. In de parlementaire stukken rondom deze wetwijziging zijn dus de meest actuele opvattingen van de wetgever zichtbaar.

Verschillende instanties zijn verzocht te adviseren over de toekomst van het jeugdstrafrecht. Een aantal instanties als de Kinderombudsman en de Raad voor Strafrechttoepassing en Jeugdbescherming (RSJ) stond afkeurend tegenover artikel 77b Sr.⁶⁹ Een diametraal tegenovergesteld standpunt werd ingenomen door Bontes, toenmalig Tweede Kamerlid voor de PVV. In zijn motie stelde hij voor om altijd het volwassenenstrafrecht toe te passen als een minderjarige werd veroordeeld voor een ernstig gewelds- of zedendelict.⁷⁰ Bontes had daarbij het volgende voor ogen: ‘De kern, en daar gaat het om, is vergelding.’⁷¹ Het voorstel kon rekenen op kritiek. Op de PVV na, heeft elke partij tegen de motie gestemd.⁷²

Alle adviezen en moties ten spijt heeft de wetgever ervoor gekozen om artikel 77b Sr ongewijzigd te laten. Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie Teeven verwoordde kernachtig: ‘het kabinet hecht (...) aan het behoud daarvan.’⁷³ De gedachtegang van het kabinet was wat

⁶⁶ *Kamerstukken II* 2005/06, 30332, nr. 3 (MvT).

⁶⁷ Brief van de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie van 25 juni 2011, *Kamerstukken II* 2010/11, 28741, nr. 17.

⁶⁸ *Kamerstukken II* 2012/13, 33498, nr. 6, p. 6 (NV II).

⁶⁹ Bijlage bij *Kamerstukken II* 2012/13, 33498, nr. 3, p. 5 (Kinderombudsman) en bijlage bij *Kamerstukken II* 2012/13, 33498, nr. 3, p. 13 (Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming).

⁷⁰ *Kamerstukken II* 2012/13, 33498, nr. 10 (Motie lid Bontes).

⁷¹ *Handelingen II* 2012/13, 33498, 87, item 31, p. 2 (Toelichting motie Bontes).

⁷² *Handelingen II* 2012/13, 33498, 90, item 25 (Stemming motie Bontes).

⁷³ *Kamerstukken II* 2012/13, 33498, nr. 3, p. 3 (MvT).

vreemd. Uit het feit dat het instrument weinig werd gebruikt, leidde het kabinet af dat het jeugdstrafrecht voldeed en dus artikel 77b Sr geen aanpassing nodig had.⁷⁴

Wel heeft het kabinet bij monde van Teeven de criteria voor toepassing van het volwassenenstrafrecht nader geduid. De persoonlijkheid van de dader kan aanleiding geven tot toepassing van het volwassenenstrafrecht als de gedragsdeskundige inschat dat een behandeling mogelijk langer duurt dan volgens de afdoeningsmodaliteiten uit het jeugdstrafrecht mogelijk is. De PIJ-maatregel is immers beperkt in duur, terwijl de (ongemaximeerde) tbs-maatregel dit niet is. Toch is het bijzonder dat het criterium zo wordt uitgelegd; immers is bij dezelfde wetswijziging de mogelijkheid geopend om een PIJ-maatregel om te zetten in een tbs-maatregel. Een tweede situatie waarin de persoonlijkheid van de dader kan leiden tot toepassing van het volwassenenstrafrecht is wanneer de dader op het moment dat zijn vonnis wordt gewezen al 18 jaar is geworden en zijn persoonlijkheid op dat moment hiertoe aanleiding geeft.⁷⁵

De ernst van het feit kan volgens Teeven ervoor zorgen dat in plaats van de in duur beperkte jeugddetentie een langduriger gevangenisstraf kan worden opgelegd. Het gepleegde strafbare feit moet dan ‘bijzonder ernstig’ zijn.⁷⁶ Welke feiten hieronder vallen, is niet bepaald. Bij het in 1995 toegevoegde omstandighedencriterium wordt als voorbeeld het geval gegeven waarbij in groepsverband een strafbaar feit is gepleegd en zowel minder- als meerderjarige daders zijn betrokken. Om te voorkomen dat straffen onderling te veel verschillen, kan in zo’n geval toepassing gegeven worden aan het volwassenenstrafrecht.⁷⁷

Voor een antwoord op de vraag of het jeugdstrafrecht ook in 2014 nog een pedagogische insteek had, dient de situatie van 1995 als voorbeeld. Ook de parlementaire stukken rond de wijziging van 2014 waren doordrenkt met het pedagogische karakter van het jeugdstrafrecht; althans, in woorden. Alleen in de memorie van toelichting komt het woord pedagogisch(e) al achttien keer voor. Teeven spreekt steeds over ‘het pedagogische jeugdstrafrecht’.⁷⁸ In de wetenschappelijke literatuur wordt kritisch gekeken naar deze gestelde overtuiging. Zo heeft Bac al in 2004 gesignaleerd dat niet de bescherming van de jeugdige tegen de maatschappij, maar de bescherming van de maatschappij tegen de jeugdige centraal stond.⁷⁹

⁷⁴ *Kamerstukken II* 2012/13, 33498, nr. 6, p. 6 (NV II).

⁷⁵ *Kamerstukken II* 2012/13, 33498, nr. 3, p. 17 (MvT).

⁷⁶ *Kamerstukken II* 2012/13, 33498, nr. 3, p. 18 (MvT).

⁷⁷ *Kamerstukken II* 2012/13, 33498, nr. 3, p. 18 (MvT).

⁷⁸ Zie bijvoorbeeld *Kamerstukken II* 2012/13, 33498, nr. 3, p. 1 en 10 (MvT).

⁷⁹ Bac 2004, p. 9.

Bij de wetsgeschiedenis van het nieuwe adolescentenstrafrecht dat in 2014 in werking is getreden, werd de meest actuele bedoeling van de wetgever geopenbaard. Juist het feit dat artikel 77b Sr niet is gewijzigd en het kabinet expliciet heeft aangegeven te hechten aan het behoud, is betekenisvol. Daarbij is wel inhoudelijke invulling gegeven aan de criteria. Met deze invulling wordt aan de beweging bij het pedagogische karakter van het jeugdstrafrecht vandaan, een vervolg gegeven.

2.5 Conclusie

De jurisprudentieanalyse is pas rond als de uitkomsten daarvan kunnen worden afgezet tegen de bedoelingen van de wetgever. Want valt een lijn te ontdekken in de opstelling van de wetgever? Waar ligt het zwaartepunt? Kortom: wat is de bedoeling van de wetgever?

In 1905 is het instrument als compromis in de wet gekomen. Het duurde tot 1965 tot het instrument een kapstok kreeg in de vorm van twee cumulatieve criteria. Zowel in 1905 als in 1965 heeft de nadruk sterk gelegen op de persoonlijkheid van de dader. Alleen als die hiertoe aanleiding gaf, was toepassing van het volwassenenstrafrecht gewenst.

De wetgever heeft in 1995 gebroken met deze overtuiging. Het pedagogische karakter is in 1995 en 2014 wel beleden met woorden, maar niet meer met daden. Door een derde criterium toe te voegen en, nog belangrijker, deze criteria alternatief te formuleren, werd de regeling versoepeld. In 2014 hield de wetgever vast aan deze ingezette lijn. De meest actuele bedoeling werd nog eens weergegeven, waarbij de drie criteria afzonderlijk werden gedeut.

In 1929 was het kinderrecht De Jongh die het doel van het jeugdstrafrecht beeldend verwoordde door zich steeds af te vragen hoe een kind dat dreigde naar de kelder te gaan, behoed kon worden. Tegenwoordig is het niet meer het kind dat behoed wordt voor de kelder. De wetgever lijkt te willen dat kinderrechtvaarders de vraag stellen: hoe kan ik de maatschappij behoeden tegen dit kind dat dreigt naar de kelder te gaan?

3. Methode

De kern van dit onderzoek wordt gevormd door een jurisprudentieanalyse op basis van rechterlijke uitspraken afkomstig van rechtspraak.nl. In de eerste paragraaf is de selectie van uitspraken verantwoord. Gebruik van rechtspraak.nl roept wel vragen op. Op welke manier is

de dataset geselecteerd? Is een dataset van deze website representatief? Naast het beantwoorden van deze vragen worden in dit hoofdstuk de onderdelen van de jurisprudentieanalyse besproken.

3.1 Selectie uitspraken

Op rechtspraak.nl is een dataset gegenereerd met vonnissen en arresten uit de onderzoeksperiode, van 1 april 2014 tot en met 1 april 2020. De cesuren in de tijd kennen beide hun eigen implicaties. Op 1 april 2014 is het zogenaamde adolescentenstrafrecht in werking getreden. De voornaamste wijziging met betrekking tot artikel 77b Sr lag in de mogelijkheid een PIJ-maatregel om te zetten in een tbs-maatregel. Artikel V bij de wetwijziging (*Stb.* 2013, 485) bepaalt echter dat de nieuwe bepalingen slechts worden toegepast met betrekking tot feiten die zijn gepleegd ná inwerkingtreding van de wet. Dat betekent dat de omzettingmogelijkheid nog niet bestond in enkele vonnissen en arresten uit de periode kort na 1 april 2014, omdat de strafbare feiten die in die zaken centraal stonden, zijn gepleegd voor 1 april 2014. Het is mogelijk dat de overwegingen in die uitspraken afwijken van de uitspraken met betrekking tot feiten gepleegd na 1 april 2014. De cesuur 1 april 2020 geeft weer dat de rechtspraak van ‘nu’ wordt onderzocht. Het bakent de onderzoeksperiode af; exact zes jaar na inwerkingtreding van het adolescentenstrafrecht.

Op rechtspraak.nl is gezocht met de zoekterm ‘77b’. De resultaten zijn gefilterd op periode en rechtsgebied en conclusies zijn uitgesloten van het onderzoek. De resultaten bevatten een enorme hoeveelheid ruis. Alle vonnissen en arresten zijn individueel doorgelicht. Uiteindelijk zijn in 45 vonnissen en 18 arresten overwegingen gevonden met betrekking tot het al dan niet toepassen van artikel 77b Wetboek van Strafrecht.⁸⁰

3.2 Rechtspraak.nl

Op rechtspraak.nl worden niet alle rechterlijke uitspraken gepubliceerd. Dit geldt ook voor het strafrecht. Zo worden bijvoorbeeld de meeste politierechterzaken niet gepubliceerd. In het *Besluit selectiecriteria uitsprakendatabank Rechtspraak.nl* zijn zowel positieve als negatieve publicatiecriteria opgenomen.⁸¹ Zowel welke uitspraken wel gepubliceerd moeten worden als

⁸⁰ Op 11 juli 2020 heeft de laatste zoekslag op rechtspraak.nl plaatsgevonden.

⁸¹ *Besluit selectiecriteria uitsprakendatabank Rechtspraak.nl*, 26 maart 2012.

welke uitspraken niet worden gepubliceerd, is geregeld. Al in 1996 is over deze selectie opgemerkt dat die een ‘representatief beeld’ moet geven.⁸²

Er zijn twee relevante selectiecriteria voor dit onderzoek. De doorsneezaak waar artikel 77b ter sprake komt, is ‘ernstiger’ dan gemiddeld. Deze zaken zullen daardoor over het algemeen worden besproken door de media en in overeenstemming met artikel 5 onder sub a van het besluit gepubliceerd moeten worden. De zaken waarin artikel 77b Sr wordt toegepast en een gevangenisstraf ter hoogte van minimaal vier jaren of een tbs-maatregel wordt opgelegd, moeten eveneens gepubliceerd worden op grond van artikel 4 lid 2 sub d van het besluit. Op basis van deze selectiecriteria is de verwachting dat 77b-zaken in de regel worden gepubliceerd.

3.3 Representativiteit

Het totaal aan gepubliceerde uitspraken beslaat slechts een marginaal deel van het geheel.⁸³ Als een kurk die onder water wordt gedrukt, komt de roep om volledige publicatie van alle rechterlijke uitspraken met enige regelmaat aan de oppervlakte.⁸⁴ Deze roep gaat meestal gepaard met een discussie over de representativiteit van onderzoeken op basis van rechtspraak.nl. Zo hebben Mommers, Zwenne en Schermer zich fel verzet tegen de beperkte publicatie: ‘het drama van de “openbare” rechtspraak in een notendop’.⁸⁵ Een van de bezwaren ziet op de, in hun ogen, onmogelijkheid empirische bevindingen te onderbouwen op basis van gegevens van rechtspraak.nl. Het radicale standpunt dat door Mommers et al. is ingenomen, maakte de tongen los. Van der Hoek noemt de onmogelijkheid empirische bevindingen te onderbouwen een overdreven stelling, mede gezien het grote aantal rechtswetenschappelijke onderzoeken dat jaarlijks plaatsvindt.⁸⁶ Philippart verzet zich eveneens fel tegen het standpunt dat empirisch onderzoek onmogelijk is.⁸⁷ In het naschrift van Mommers et al. worden helaas geen nieuwe argumenten aangedragen en wordt inhoudelijk weinig gereageerd.⁸⁸ Het debat verzandt in op de persoon gericht gekibbel; de *argumentum ad hominem* is de auteurs niet vreemd. Meer recent hebben Prins en Roest zich eveneens uitgelaten over rechtspraak.nl. In hun ogen kan het beeld dat rechtspraak.nl schetst niet representatief zijn, omdat slechts een

⁸² *Kamerstukken II* 1996/97, 20644, nr. 30, p. 7 (Nota).

⁸³ Zwalve en Jansen 2013, p. 222.

⁸⁴ Zie bijvoorbeeld, maar niet uitsluitend, Marseille & Wever 2019, Barkhuysen 2017 en De Meij, Ekker, Haeck, Hins & Wopereis 2006.

⁸⁵ Mommers, Zwenne & Schermer 2010-1, p. 2072.

⁸⁶ Van der Hoek 2010, p. 2357.

⁸⁷ Philippart 2010, p. 2356.

⁸⁸ Mommers, Zwenne & Schermer 2010-2, p. 2358.

klein deel van alle gewezen vonnissen en arresten daadwerkelijk wordt gepubliceerd.⁸⁹ Dufour verzet zich tegen Roest en Prins. Hij wijst onder andere op de vele verstekzaken en andere bulkzaken als bevelen bewaring en bevelen gevangenhouding.⁹⁰ Het beeld zou volgens Dufour wel degelijk representatief zijn.

Deze bij vlagen vileine polemieken leggen een pijnlijk en gevoelig punt bloot. Zijn alle op rechtspraak.nl gebaseerde onderzoeken wel valide? Het gaat te ver om die vraag bevestigend te antwoorden. Wat dat betreft wordt aansluiting gezocht bij Van der Hoek en Philippart. Toch mogen de ogen niet worden gesloten voor de gevolgen van de selectie die inherent is aan rechtspraak.nl. Marseille en Wever stippen terecht twee criteria aan om op basis van een deel van alle uitspraken ten aanzien van het geheel van uitspraken conclusies te trekken. Ten eerste moet het aantal te analyseren uitspraken voldoende groot zijn. Bovendien moeten de te analyseren uitspraken representatief zijn voor het geheel.⁹¹ De samengestelde dataset bestaat uit in totaal 53 vonnissen en arresten. Gezien het geringe aantal toepassingen van artikel 77b is dit aantal voldoende groot en tevens representatief. Het enige mogelijk bezwaar schuilt in het feit dat de dataset niet willekeurig is samengesteld.

Welke consequenties hangen aan het gebruik van deze dataset? Kwalitatieve analyses zijn onverminderd mogelijk. Ook kwantitatieve analyses zijn mogelijk gezien de hoeveelheid zaken. Wel moet daarbij in het achterhoofd worden gehouden dat de representativiteit niet gemeten, en dus niet vastgesteld, kan worden. Een jurisprudentieanalyse volgens deze methode is de enige manier om, zowel kwalitatief als kwantitatief, de rechtspraktijk van artikel 77b Sr te ontleden.

3.4 Onderdelen analyse

In totaal zijn 45 vonnissen en 18 arresten geanalyseerd op vooraf geselecteerde onderdelen. Met betrekking tot kwantitatieve cijfers zijn om doublures, en daarmee vervuiling van de resultaten te voorkomen, slechts vonnissen gebruikt. Alleen voor de paragraaf die gaat over het hoger beroep zijn ook arresten meegenomen. Nadat de invulling van de drie criteria uit artikel 77b Sr is geanalyseerd, wordt een min of meer chronologische volgorde aangehouden. Na het Openbaar Ministerie en de verdediging volgen eerst de adviezen van deskundigen voordat de motiveringen van de rechters wordt besproken. De laatste paragraaf gaat over het hoger beroep,

⁸⁹ Prins & Roest 2018, p. 265-266.

⁹⁰ Dufour 2020.

⁹¹ Marseille & Wever 2019, p. 123-24.

en dan voornamelijk de wisselwerking tussen eerste aanleg en het hoger beroep met betrekking tot artikel 77b Sr.

4. Invulling criteria

4.1 Ernst van het feit

De wetgever heeft nagelaten te omschrijven welke strafbare feiten ernstig genoeg zijn om toepassing van het volwassenenstrafrecht te rechtvaardigen. Nadere invulling van dit criterium is aan de rechtspraak overgelaten. Tot op heden is onduidelijk welke feiten als voldoende ernstig worden aangemerkt om toepassing van het volwassenenstrafrecht op 16- en 17-jarigen te rechtvaardigen. Voor de verschillende procespartijen is het van belang om te weten welke feiten kunnen worden aangemerkt als ernstig. Hier kan rekening mee worden gehouden bij het bepalen van een strafeis of een verdediging en het komen tot een oordeel. Ook de rechtszekerheid is gebaat bij meer duidelijkheid.

Ter invulling van dit criterium is gekeken naar de vonnissen en arresten waar artikel 77b Sr is toegepast én een van de gehanteerde criteria de ernst van het feit was. De strafbare feiten die in jurisprudentie worden aangemerkt als ernstig zijn divers. Sommige feiten lijken voor de hand te liggen, anderen kunnen ronduit verrassen. De categorie delicten die in de jurisprudentie onmiskenbaar als ernstig worden aangemerkt, zijn levensdelicten. In meerdere gevallen ging het om moord en doodslag. De ernst van het feit wordt in deze gevallen gemotiveerd door te wijzen op het feit dat bij moord en doodslag het meest fundamentele recht van een persoon wordt ontnomen; het recht op leven.⁹² Het criterium ernst van het feit behoeft bij levensdelicten verder weinig bespreking en wordt stevast aangenomen.

Ook vermogensdelicten komen in een aanzienlijk deel van de dataset voor. De stelregel lijkt te zijn dat vermogensdelicten pas voldoen aan het ernstcriterium als tevens geweld wordt gebruikt. Woningovervallen doorstaan bijvoorbeeld de ‘ernsttoets’.⁹³ Er bestaan uitzonderingen. In een grootschalige Marktplaatsoplichting, een vermogensdelict zonder geweldsaspect, oordeelde de Rechtbank Den Haag in 2016:

⁹² Rechtbank Rotterdam 10 december 2018, ECLI:NL:RBROT:2018:10101.

⁹³ Zie bijvoorbeeld Rechtbank Amsterdam 18 december 2018, ECLI:NL:RBAMS:2018:9148, Rechtbank Midden-Nederland 30 oktober 2018, ECLI:NL:RBMNE:2018:5260 en Rechtbank Oost-Brabant 2 februari 2018, ECLI:NL:RBOBR:2018:459.

‘In casu heeft de verdachte zich gedurende de gehele bewezenverklaarde periode schuldig gemaakt aan oplichting, zijnde een ernstig en volwassen feit.’⁹⁴

Buiten de twee grootste categorieën, levensdelicten en vermogensdelicten (met een geweldsaspect), worden ook mensenhandel en terrorismemisdrijven als ernstig gekenmerkt. Er zijn twee casus die niet direct in bovenstaande categorieën te plaatsen vallen. Allereerst is in 2015 een jongen veroordeeld in verband met het bedreigen van minister-president Mark Rutte. De Rechtbank Oost-Brabant zag in (onder meer) de ernst van het feit grond om recht te doen overeenkomstig het volwassenenstrafrecht.⁹⁵ De tweede, misschien meest verrassende, casus ging over belaging. Een minderjarige vrouwelijke verdachte had zich schuldig gemaakt aan de belaging van twee ex-partners. In die zaak nam in 2019 het Gerechtshof Amsterdam aan dat het ernstcriterium was voldaan.⁹⁶

In de rechtspraak wordt de ernst van het feit zodoende in uiteenlopende gevallen aangenomen. Doorgaans komen rechtbanken en gerechtshoven niet verder dan een algemene overweging ten aanzien van de ernst van het feit. Strafbare feiten worden gekwalificeerd als ernstig, zonder nadere toelichting. Voorbeelden van dergelijke algemene overwegingen zijn:

‘Anderzijds weegt de rechtbank zwaar mee dat de feiten waaraan verdachte schuldig is bevonden ernstige strafbare feiten betreffen.’⁹⁷

En:

‘Daarnaast acht de rechtbank een woningoverval een zeer ernstig en volwassen misdrijf.’⁹⁸

Een uitzondering waar daadwerkelijk invulling lijkt te worden gegeven aan het criterium, is in een vonnis van de Rechtbank Gelderland van 3 oktober 2017. De rechtbank wees op de psychische en fysieke gevolgen van een woningoverval om de ernst van het feit in te vullen.

⁹⁴ Rechtbank Den Haag 11 februari 2016, ECLI:NL:RBDHA:2016:1388.

⁹⁵ Rechtbank Oost-Brabant 25 maart 2015, ECLI:NL:RBOBR:2015:1645.

⁹⁶ Gerechtshof Amsterdam 17 juli 2019, ECLI:NL:GHAMS:2019:3031.

⁹⁷ Rechtbank Gelderland 17 november 2014, ECLI:NL:RBGEL:2014:7970.

⁹⁸ Rechtbank Zeeland-West-Brabant 7 juni 2016, ECLI:NL:RBZWB:2016:3331.

‘Ter zake de ernst van het bewezen verklaarde feit overweegt de rechtbank dat het hier gaat om een gewelddadige woningoverval met grote gevolgen, waaronder psychische schade en lichamelijk letsel voor de slachtoffers.’⁹⁹

Het nadeel van het slechts bestempelen van een feit als ernstig is dat door dit gebrek aan motivering geen lijn wordt ontwikkeld. Jurisprudentie is en blijft zeer casuïstisch. Het is aan de rechter om in elk afzonderlijk geval te beoordelen of wordt voldaan aan het ernstcriterium. In de meeste gevallen ligt de ernst van het feit voor de hand. In andere gevallen, als bijvoorbeeld in de aangehaalde belagingszaak, ligt dit zeker niet voor de hand. Het is daardoor onduidelijk of strafbare feiten die missen in de dataset als ernstig kunnen worden aangemerkt. Ook kan niet worden uitgesloten dat een rechtbank of gerechtshof in de ene zaak een feit wél als ernstig aanmerkt en in een andere zaak eenzelfde feit níét.

Het aantal vonnissen en arresten is beperkt. Het kan zijn dat niet genoemde strafbare feiten als ernstig kunnen worden aangemerkt, maar dat deze feiten ontbreken in de dataset. De twee voornaamste delicten die ontbreken, zijn brandstichting en Opiumwetdelicten. Met name voor Opiumwetdelicten geldt dat deze met enige regelmaat voorkomen, ook onder jongeren. Weijers vond in zijn studie uit 2006 ‘lichtere’ feiten als vernielingen en Opiumwetfeiten wel in de onderzochte serie 77b-toepassingen.¹⁰⁰ Het is onduidelijk of deze delicten in de actuele dataset ontbreken omdat deze feiten niet als ernstig kunnen worden aangemerkt of omdat in de onderzoeksperiode geen strafzaak tegen een 16- of 17-jarige verdachte heeft plaatsgevonden waarbij deze delicten ten laste waren gelegd.

De invulling van de ernst van het feit is casuïstisch en wordt niet inhoudelijk gemotiveerd. Dit is bezwaarlijk, omdat het de rechtszekerheid schade berokkent. Het gebrek aan een objectieve invulling van het ernstcriterium wreekt zich in de rechtspraak. Strafbare feiten als oplichting en belaging worden als ernstig aangemerkt. Feiten als oplichting en belaging leiden echter in de regel niet tot gevangenisstraffen die de duur van 24 maanden overstijgen. Het is kwalijk en juridisch niet zuiver om in deze gevallen (mede) op grond van het ernstcriterium het volwassenenstrafrecht toe te passen.

Een objectieve invulling van het ernstcriterium is de enige manier om rechtszekerheid te scheppen. In het verleden is reeds gepleit de ernst van het feit slechts aan te nemen als strafbare feiten zijn gepleegd waarop tenminste een vooraf bepaalde maximumgevangenisstraf

⁹⁹ Rechtbank Gelderland 3 oktober 2017, ECLI:NL:RBGEL:2017:5076.

¹⁰⁰ Weijers 2006, p. 38.

staat.¹⁰¹ Deze invulling kan vorm krijgen overeenkomstig de systematiek van artikel 67 Sv waarin naast een maximumgevangenisstraf ook lijstfeiten zijn opgenomen. Er worden echter ook nadelen van zo'n invulling gezien. Bartels wees op het voorbeeld van een 23-jarige Roemeense zakkenroller die verklaarde 16 jaar te zijn. In die gevallen dient het volgens Bartels mogelijk te zijn toch het meerderjarigenstrafrecht toe te passen.¹⁰² Bartels miskent echter met zijn voorbeeld dat in een dergelijk geval niet de ernst van het feit, maar de persoonlijkheid van de dader tot toepassing van het volwassenenstrafrecht kan leiden.

4.2 Persoonlijkheid van de dader

Ook het tweede criterium, de persoonlijkheid van de dader, is door de wetgever niet nader uitgewerkt. Het uitkristalliseren van het criterium is aan de rechtspraak overgelaten. In tegenstelling tot de ernst van het feit en de omstandigheden waaronder het feit is begaan, wordt de persoonlijkheid van de dader in beginsel wél steeds gemotiveerd.

De Hoge Raad heeft bepaald dat met betrekking tot de persoonlijkheid van de dader niet alleen gekeken dient te worden naar de persoonlijkheid van de dader ten tijde van het plegen van het delict, maar dat ook de persoonlijkheid van de dader ten tijde van het onderzoek ter terechtzitting in aanmerking moet worden genomen.¹⁰³ De Haan en Hielkema hebben in 2005 hun afkeuring uitgesproken over deze *ex nunc*-toets.¹⁰⁴ Vanuit sociaalwetenschappelijk oogpunt is het niet wenselijk jeugdige verdachten ter zitting af te rekenen op bijvoorbeeld een gebrek aan berouw of empathie, omdat dergelijke gebreken zijn ingegeven door hun ontwikkelingsstadium. De auteurs verliezen hierbij echter uit het oog dat de Hoge Raad niet slechts heeft bepaald dat de persoonlijkheid van de dader tijdens de zitting mee moet wegen. Immers, de Hoge Raad overwoog dat de persoonlijkheid van de dader ten tijde van de zitting moet worden meegenomen; een klein taalkundig verschil met een aanzienlijk ander resultaat.

In veruit de meeste zaken waar artikel 77b Sr speelt, wordt het advies van deskundigen ingewonnen. Dit zijn psychologen en psychiaters die een pro Justitia rapportage uitbrengen. Ook de Raad voor de Kinderbescherming en reclasseringsinstanties kunnen een advies uitbrengen. De rechter is echter niet gebonden aan deze adviezen. Dat heeft de Hoge Raad expliciet bepaald bij arrest van 8 maart 1994.¹⁰⁵ Dit blijkt ook in de zaak van Murat D. waar

¹⁰¹ Weijers 2006, p. 40 en Janssens 2005, 289-300.

¹⁰² Bartels 2011, 107.

¹⁰³ Hoge Raad 8 maart 1994, *NJ* 1994, 413.

¹⁰⁴ De Haan & Hielkema 2005.

¹⁰⁵ Hoge Raad 8 maart 1994, *NJ* 1994, 413.

alle deskundigen uitgebreid hadden geadviseerd tot toepassing van het jeugdstrafrecht, maar door zowel de rechtbank als het gerechtshof vijf jaar gevangenisstraf en tbs met dwangverpleging werd opgelegd.¹⁰⁶ Toch blijkt in de praktijk dat veel waarde wordt gehecht aan het advies van deskundigen met betrekking tot de invulling van het persoonlijkheids criterium. Zowel om toepassing van het jeugd- als het volwassenenstrafrecht te onderbouwen, wordt dikwijls verwezen naar uitgebrachte adviezen.¹⁰⁷ In een aantal gevallen leggen rechterlijke colleges deze invulling nader uit, maar soms wordt volstaan met het simpelweg verwijzen naar adviezen. Het slechts verwijzen naar wat door deskundigen is opgemerkt, lijkt wat kort door de bocht.

De invulling van het persoonlijkheids criterium kan worden opgedeeld in indicaties en contra-indicaties voor toepassing van het jeugdstrafrecht. In sommige gevallen blijven de indicaties voor toepassing van het jeugdstrafrecht wat in het luchtledige hangen. Een veelgebruikte indicatie is het gegeven dat de dader een ‘kinderlijk persoon’ is.¹⁰⁸ Dit wordt ook wel verwoord als het nog niet hebben van een uitgerijpte persoonlijkheid.¹⁰⁹ Ook het ‘nog niet uitgehard zijn’, wordt gebruikt als uitwerking van de persoonlijkheid van de dader.¹¹⁰ Een meer concrete invulling gaf de Rechtbank Den Haag in 2015 toen zij wees op de onzelfstandigheid en het niet dragen van eigen verantwoordelijkheid door de dader in zijn dagelijkse leven.¹¹¹ Dat hij thuiswonend was, werd gezien als aanleiding om een jeugdsanctie op te leggen.

De jonge leeftijd van de dader ten tijde van het delict wordt in sommige gevallen gebruikt als indicatie voor toepassing van het jeugdstrafrecht.¹¹² De meest concrete indicatie voor een jeugdsanctie, zijn de pedagogische ontwikkelmogelijkheden van de dader.¹¹³ Als de jeugdige nog kan leren, heeft hij baat bij een sanctie uit het jeugdstrafrecht. De Rechtbank Amsterdam verwoordde dit in 2018 als volgt:

¹⁰⁶ Hoge Raad 22 november 2005, ECLI:NL:HR:2005:AU3887.

¹⁰⁷ Zie bijvoorbeeld Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 4 september 2018, ECLI:NL:GHARL:2018:7839, Rechtbank Midden-Nederland 13 juli 2018, ECLI:NL:RBMNE:2018:3274 en Rechtbank Oost-Brabant 25 maart 2015, ECLI:NL:RBOBR:2015:1645.

¹⁰⁸ Zie bijvoorbeeld Rechtbank Rotterdam 10 december 2018, ECLI:NL:RBROT:2018:10127, Rechtbank Amsterdam 22 februari 2018, ECLI:NL:RBAMS:2018:958 en Rechtbank Gelderland 17 november 2014, ECLI:NL:RBGEL:2014:7970.

¹⁰⁹ Rechtbank Overijssel 18 juli 2019, ECLI:NL:RBOVE:2019:2456.

¹¹⁰ Rechtbank Amsterdam 22 februari 2018, ECLI:NL:RBAMS:2018:958.

¹¹¹ Rechtbank Den Haag 20 april 2017, ECLI:NL:RBDHA:2017:4064.

¹¹² Rechtbank Midden-Nederland 13 juli 2018, ECLI:NL:RBMNE:2018:3274 en Rechtbank Zeeland-West-Brabant 1 augustus 2017, ECLI:NL:RBZWB:2017:4915.

¹¹³ Zie bijvoorbeeld Rechtbank Overijssel 18 juli 2019, ECLI:NL:RBOVE:2019:2456 en Rechtbank Midden-Nederland 13 juli 2018, ECLI:NL:RBMNE:2018:3274.

‘Mede gezien zijn sociaal-emotioneel nog wat kinderlijke functioneren zal een pedagogische, duidelijke en consequente aanpak naar verwachting een positiever effect op verdachte hebben dan wanneer dit niet geboden wordt.’¹¹⁴

Het is niet verwonderlijk dat contra-indicaties voor toepassing van het jeugdstrafrecht over het algemeen het tegenovergestelde van de hierboven besproken indicaties inhouden. Zo wordt het niet (langer) haalbaar zijn van een pedagogisch aanpak gezien als invulling van de persoon om het volwassenenstrafrecht toe te passen.¹¹⁵

‘De rechtbank acht (...) een sanctie gericht op pedagogische beïnvloeding niet meer aan de orde.’¹¹⁶

Andere contra-indicaties worden gevonden in de leeftijd van de dader. In een aantal gevallen wordt de nadruk gelegd op het gegeven dat de dader ten tijde van het plegen van het strafbaar feit bijna 18 jaar was.¹¹⁷ Een voorbeeld van zo’n overweging komt van de Rechtbank Den Haag die in 2015 de leeftijd van de dader ten tijde van het delict in zijn nadeel meewoog:

‘Daarbij weegt de rechtbank mee dat de verdachte ten tijde van het (...) bewezen verklaarde feit nagenoeg de leeftijd van achttien jaar had bereikt.’¹¹⁸

Dit is een bijzondere invulling van het persoonlijkheids criterium, omdat de hoofdregel uit artikel 77a Sr juist is dat op een dader die ten tijde van een delict bijna 18 jaar was (en dus 17 jaar), het jeugdstrafrecht dient te worden toegepast. Naast de leeftijd ten tijde van het delict, wordt in lijn met de jurisprudentie van de Hoge Raad ook de leeftijd ten tijde van de berechting in een groot aantal gevallen gebruikt ter invulling van het persoonlijkheids criterium.¹¹⁹ Twee andere contra-indicaties, die zich over het algemeen gelijktijdig voordoen, zijn het hebben van

¹¹⁴ Rechtbank Amsterdam 22 februari 2018, ECLI:NL:RBAMS:2018:958.

¹¹⁵ Zie bijvoorbeeld Rechtbank Rotterdam 10 december 2018, ECLI:NL:RBROT:2018:10093 en Rechtbank Den Haag 27 mei 2015, ECLI:NL:RBDHA:2015:6053.

¹¹⁶ Rechtbank Oost-Brabant 2 februari 2018, ECLI:NL:RBOBR:2018:459.

¹¹⁷ Zie bijvoorbeeld Rechtbank Rotterdam 10 december 2018, ECLI:NL:RBROT:2018:10101 en Rechtbank Gelderland 3 oktober 2017, ECLI:NL:RBGEL:2017:5076.

¹¹⁸ Rechtbank Den Haag 27 mei 2015, ECLI:NL:RBDHA:2015:6053.

¹¹⁹ Zie bijvoorbeeld Rechtbank Midden-Nederland 15 december 2017, ECLI:NL:RBMNE:2017:6247, Gerechtshof Den Haag 23 maart 2017, ECLI:NL:GHDHA:2017:1430 en Rechtbank Zeeland-West-Brabant 7 juni 2016, ECLI:NL:RBZWB:2016:3331.

een justitiële voorgeschiedenis en het mislukken van eerdere sancties.¹²⁰ Van jeugdigen die eerder zijn veroordeeld en opnieuw in de fout gaan, wordt verwacht dat zij minder baat hebben bij de pedagogische aanpak van het jeugdstrafrecht. Als de eerdere sancties waren geslaagd, had de dader immers niet opnieuw een strafbaar feit gepleegd.

4.3 Omstandigheden waaronder het feit is begaan

Het derde en laatste criterium wordt gevormd door de omstandigheden waaronder het feit is begaan. De wetgever heeft in 1992 bij monde van toenmalig staatssecretaris Kosto expliciet overwogen dat de omstandigheden van het feit die redengevend zijn voor afwijking van de hoofdregel moeten worden opgenomen in het vonnis.¹²¹ Uit de jurisprudentieanalyse blijkt dat rechtbanken en gerechtshoven niet altijd gehoor geven aan deze oproep. Het komt geregeld voor dat het omstandighedencriterium wordt aangenomen zonder dit nader te motiveren.¹²² In het merendeel van de casus wordt het criterium echter wél ingevuld. In twee van deze gevallen was een strafzaak met meerdere verdachten aan de orde; zowel minderjarig als meerderjarig. Dat zijn exact de gevallen waar de wetgever het omstandighedencriterium voor in het leven heeft geroepen. Een tekenend voorbeeld is de strafzaak tegen de zogenaamde Culemborgse jeugdbende waarvan de leden zijn veroordeeld in verband met een groot aantal woninginbraken en -overvallen. Het vonnis van de rechtbank valt in principe buiten de dataset, maar is in beeld gekomen aan de hand van het arrest in hoger beroep dat wél binnen de dataset valt.¹²³ De Rechtbank Gelderland verwees in haar vonnis naar de wetsgeschiedenis. Enkele maanden later werd in een andere strafzaak exact dezelfde overweging aangewend:

‘Met ‘de omstandigheden waaronder het feit is begaan’ heeft de wetgever, zo blijkt uit de memorie van toelichting, onder andere voor ogen gehad dat bij hetzelfde feit meerderjarige en minderjarige daders betrokken kunnen zijn. Om in die gevallen ‘gelijkwaardige’ straffen op te kunnen leggen is de mogelijkheid opgenomen om in die gevallen het meerderjarigen-strafrecht toe te passen. Van een dergelijke situatie is hier ook sprake.’¹²⁴

¹²⁰ Zie bijvoorbeeld Rechtbank Gelderland 3 oktober 2017, ECLI:NL:RBGEL:2017:5076, Rechtbank Gelderland 11 april 2017, ECLI:NL:RBGEL:2017:2043 en Rechtbank Den Haag 27 mei 2015, ECLI:NL:RBDHA:2015:6053.

¹²¹ *Kamerstukken II* 1991/92, 21 327, nr. 6, p. 9 (MvA).

¹²² Zie bijvoorbeeld Rechtbank Gelderland 11 april 2017, ECLI:NL:RBGEL:2017:2043, Rechtbank Overijssel 18 juli 2019, ECLI:NL:RBOVE:2019:2456 en Gerechtshof Den Haag 19 maart 2019, ECLI:NL:GHDHA:2019:2092.

¹²³ Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 27 november 2018, ECLI:NL:GHARL:2018:11242.

¹²⁴ Rechtbank Gelderland 4 februari 2014, ECLI:NL:RBGEL:2014:1021 en Rechtbank Gelderland 17 november 2014, ECLI:NL:RBGEL:2014:7970.

In een aantal gevallen wordt het omstandighedencriterium ingevuld zoals de wetgever voor ogen heeft gehad. Echter, in de meeste gevallen waar toepassing wordt gegeven aan artikel 77b Sr op grond van (onder meer) de omstandigheden waaronder het feit is begaan, wordt een andere invulling gegeven dan door de wetgever beoogd. Zo wordt de mate van professionaliteit in de rechtspraak gezien als een omstandigheid die toepassing van het volwassenenstrafrecht legitimeert.¹²⁵ In het verlengde van professionaliteit als omstandigheid liggen enkele andere omstandigheden die als redengevend voor een volwassenensanctie worden beschouwd. Het hebben van een leidende rol bij het plegen van een strafbaar feit wordt bijvoorbeeld gebruikt ter invulling van het criterium.¹²⁶ Ook de grootte van de rol bij een strafbaar feit wordt gezien als omstandigheid die kan leiden tot een volwassenensanctie.¹²⁷ Verder werd het feit dat een minderjarige onderdeel uitmaakte van het criminele circuit door de Rechtbank Noord-Nederland gebruikt ter invulling van het omstandighedencriterium.¹²⁸

Voorgaande omstandigheden zijn niet in lijn met de wetsgeschiedenis, maar zijn op basis van hun argumentatie een verdedigbare invulling. Uit de jurisprudentieanalyse blijkt echter ook van een invulling die minder gerechtvaardigd lijkt. Zo is in een vonnis van de Rechtbank Gelderland uit 2017 het criterium ingevuld door te wijzen op het feit dat de dader een woningoverval op uitnodiging van een ander heeft gepleegd. Daar waar het initiatief níét bij de 17-jarige dader lag, maar bij een ander, werd het omstandighedencriterium tóch aangenomen. In een ouder vonnis van de Rechtbank Den Haag wordt het feit dat de dader is gevlucht na aanhouding van zijn mededader gezien als omstandigheid waaronder het feit is begaan dat tot toepassing van het volwassenenstrafrecht moest leiden.¹²⁹ Een grammaticale interpretatie maakt deze invulling van het omstandighedencriterium onmogelijk, omdat de vlucht ruim ná het plegen van het feit heeft plaatsgevonden. Zelfs als het vluchten als omstandigheid op z'n merites wordt beoordeeld, ligt het niet per definitie voor de hand om toepassing van het volwassenenstrafrecht te rechtvaardigen. Uit deze twee gevallen blijkt dat in de rechtspraak af en toe een merkwaardige invulling wordt gegeven aan het omstandighedencriterium.

¹²⁵ Gerechtshof Amsterdam 3 september 2014, ECLI:NL:GHAMS:2014:3634.

¹²⁶ Zie bijvoorbeeld Rechtbank Amsterdam 18 december 2018, ECLI:NL:RBAMS:2018:9148, Rechtbank Midden-Nederland 30 oktober 2018, ECLI:NL:RBMNE:2018:5260 en Rechtbank Den Haag 24 december 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:16227.

¹²⁷ Rechtbank Noord-Holland 19 juli 2016, ECLI:NL:RBNHO:2016:6659.

¹²⁸ Rechtbank Noord-Nederland 10 december 2015, ECLI:NL:RBNNE:2015:5674.

¹²⁹ Rechtbank Den Haag 24 december 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:16227.

5. Analyse

5.1 Openbaar Ministerie

Over het algemeen zal aan toepassing van artikel 77b Sr door de rechter een vordering hiertoe van de officier van justitie voorafgaan. Het Openbaar Ministerie heeft haar vervolgingsbeleid neergelegd in zogenaamde richtlijnen die tevens zijn gepubliceerd in *de Staatscourant*. In deze richtlijnen voor strafvordering staan aanwijzingen met betrekking tot strafeisen bij verschillende strafbare feiten. Een van deze richtlijnen is de *Richtlijn en kader voor strafvordering jeugd en adolescenten, inclusief strafmaten Halt* (hierna: Richtlijn strafvordering jeugd). In deze richtlijn is artikel 1c gewijd aan 16- en 17-jarigen. Met betrekking tot toepassing van artikel 77b Sr luidt het artikel:

‘Het vorderen van toepassing van volwassenstrafrecht zal slechts dan aan de orde zijn indien er sprake is van zeer ernstige (levens)delicten en de verwachting is dat de aard en duur van de behandeling in het kader van het jeugdstrafrecht onvoldoende mogelijkheden biedt om de veiligheid van anderen te waarborgen.’¹³⁰

Uit de Richtlijn strafvordering jeugd volgt dat het ernstcriterium steeds aan de orde moet zijn voordat überhaupt wordt overwogen toepassing van het volwassenenstrafrecht te vorderen. Het ernstcriterium krijgt een kleine houvast doordat, voor het Openbaar Ministerie, in ieder geval levensdelicten hieronder lijken te vallen. Desondanks blijft het de vraag wanneer een delict ‘zeer ernstig’ is.

Het tweede vereiste is cumulatief geformuleerd. De inhoud van dit vereiste lijkt echter verouderd. Het spreekt over behandeling, wat doet vermoeden dat het voornamelijk is gericht op een afweging tussen de PIJ-maatregel en de tbs-maatregel. Sinds 1 april 2014 is de mogelijkheid in het leven geroepen om een PIJ-maatregel om te zetten in een tbs-maatregel als de maximale zeven jaar behandeling in een PIJ-setting zijn verstreken en als de veiligheid van anderen, dan wel de algemene veiligheid van personen of goederen de omzetting in tbs eist. Daar waar vóór 1 april 2014 als argument voor toepassing voor het volwassenenstrafrecht kon gelden dat maximale behandelingsduur binnen een PIJ-maatregel niet toereikend zou zijn, kan dit argument thans niet meer worden gehandhaafd.

¹³⁰ Richtlijn en kader voor strafvordering jeugd en adolescenten, inclusief strafmaten Halt, *Scrt.* 2018, 29497, artikel 1c.

Hoe gaat het Openbaar Ministerie in de praktijk om met artikel 77b Sr? Uit de 45 vonnissen uit de dataset blijkt dat in 31 van de 45 zaken door het Openbaar Ministerie toepassing van het volwassenenstrafrecht is gevorderd. Helaas zijn de vonnissen uit de dataset niet altijd even uitgebreid als het aankomt op de strafeis van de officier van justitie. In slechts 9 van de 31 gevallen is een onderliggende motivering opgenomen in het vonnis. Opvallend is dat in alle gevallen waar een motivering bekend is, de officier van justitie toepassing vorderde (onder meer) op grond van het ernstcriterium.

Dit beeld kantelt als wordt gekeken naar de 22 gevallen waar in het vonnis de strafeis niet nader is gemotiveerd. Hieruit blijkt dat het Openbaar Ministerie toepassing van het volwassenenstrafrecht vorderde in bijvoorbeeld een valsemunterijzaak.¹³¹ Naast valsemunterij, zag het Openbaar Ministerie ook in een witwaszaak en bij een eenvoudige mishandeling aanleiding om een volwassenensanctie te vorderen.¹³² Het is twijfelachtig of deze delicten als ‘zeer ernstige (levens)delicten’ kunnen worden gekwalificeerd. Het vorderen van toepassing van het volwassenenstrafrecht strookte meer dan eens niet met de Richtlijn strafvordering jeugd.

Aan het tweede vereiste, dat toepassing van het volwassenenstrafrecht slechts dan aan de orde is als het jeugdstrafrecht te weinig behandelmogelijkheden biedt, lijkt het Openbaar Ministerie in de praktijk totaal geen waarde te hechten. Dit vereiste uit artikel 1c Richtlijn strafvordering jeugd komt in de dataset niet terug. Dat kan te maken hebben met het feit dat in de meeste gevallen de strafeis van de officier van justitie niet (uitgebreid) is opgenomen. Echter, reeds uit de strafeis blijkt dat het vereiste dat de aard en duur van de behandeling in het kader van het jeugdstrafrecht onvoldoende mogelijkheden zou bieden de veiligheid van anderen te waarborgen, niet wordt gehanteerd. Van tijd tot tijd wordt een lage straf geëist die ook binnen het jeugdstrafrecht mogelijk was geweest. In een zaak bij de Rechtbank Amsterdam vorderde de officier van justitie in 2018 een taakstraf van 120 uur en een geheel voorwaardelijke gevangenisstraf van vier maanden.¹³³ In twee gelijktijdige zaken bij de Rechtbank Midden-Nederland werd toepassing van het volwassenenstrafrecht en een gevangenisstraf van 46 dagen gevorderd.¹³⁴ In enkele andere gevallen wordt de straf geheel voorwaardelijk opgelegd.¹³⁵ 46

¹³¹ Rechtbank Limburg 15 december 2017, ECLI:NL:RBLIM:2017:12346.

¹³² Rechtbank Midden-Nederland 15 december 2017, ECLI:NL:RBMNE:2017:6247 en Rechtbank Noord-Nederland 2 februari 2018, ECLI:NL:RBNNE:2018:357.

¹³³ Rechtbank Amsterdam 26 april 2018, ECLI:NL:RBAMS:2018:3006.

¹³⁴ Rechtbank Midden-Nederland 15 december 2017, ECLI:NL:RBMNE:2017:6247 en Rechtbank Midden-Nederland 15 december 2017, ECLI:NL:RBMNE:2017:6248.

¹³⁵ Rechtbank Limburg 15 december 2017, ECLI:NL:RBLIM:2017:12346 en Rechtbank Den Haag 20 april 2017, ECLI:NL:RBDHA:2017:4064.

dagen gevangenisstraf is een onbeduidende straf, maar kan aan het tweede vereiste voldoen, omdat de aard van de sanctie toepassing van het volwassenenstrafrecht vergt. Bij een taakstraf van 120 uur gaat deze redenering niet op. Zowel voor wat betreft de aard en duur kan een dergelijke straf onder het jeugdstrafrecht worden opgelegd. Bij de voorwaardelijke straffen wordt zeker niet voldaan aan het tweede vereiste. In beginsel worden deze niet tenuitvoergelegd. Ook qua duur hadden deze voorwaardelijke straffen binnen het jeugdstrafrecht kunnen worden opgelegd.

Daarnaast lijkt het Openbaar Ministerie niet alleen haar richtlijn onjuist toe te passen, ook het jeugdstrafrecht met betrekking tot artikel 77b Sr wordt onjuist toegepast. In een strafzaak tegen een jonge woningovervaller vorderde de officier van justitie op grond van artikel 77k Sr dat de door hem gevorderde jeugddetentie van achttien maanden reeds in het vonnis werd vervangen door een gevangenisstraf van dezelfde duur. De Rechtbank Oost-Brabant maakte onder verwijzing naar jurisprudentie van de Hoge Raad korte metten met deze vordering:

‘De door de officier van justitie gevorderde vervanging van jeugddetentie in gevangenisstraf door middel van toepassing van artikel 77k van het Wetboek van Strafrecht is echter niet mogelijk.’¹³⁶

Ook in hoger beroep wordt incidenteel door het Openbaar Ministerie de wetgeving met betrekking tot artikel 77b incorrect gehanteerd. In een strafzaak tegen een 17-jarige dader van een fatale steekpartij adviseerden alle deskundigen tot oplegging van een PIJ-maatregel. De conclusie dat behandeling in een jeugdinstelling diende plaats te vinden, werd dus breed gedragen. Daarentegen achtte de advocaat-generaal de volgens het jeugdstrafrecht maximale straf van 24 maanden jeugddetentie onvoldoende. Hij vorderde onder toepassing van het volwassenenstrafrecht vier jaar gevangenisstraf en tbs met dwangverpleging. Naar aanleiding van de dringende adviezen de behandeling niet in een volwassenensetting, maar in een jeugdsetting plaats te laten vinden, kwam de advocaat-generaal met een creatief voorstel. Onder toepassing van artikel 77b Sr kon aan de dader vier jaren gevangenisstraf worden opgelegd, maar de behandeling zou plaatsvinden in een jeugdinstelling. Het Gerechtshof Amsterdam legde deze gekunstelde constructie naast zich neer en legde 24 maanden jeugddetentie en de PIJ-maatregel op:

¹³⁶ Rechtbank Oost-Brabant 2 februari 2018, ECLI:NL:RBOBR:2018:459.

‘Ten aanzien van de door de advocaat-generaal voorgestelde constructie (...) is het hof met de deskundigen eens dat dit niet logisch is en bovendien geen praktisch voordeel biedt ten opzicht van toepassing van de hoofdregel van 77b Sr.’¹³⁷

Het Openbaar Ministerie lijkt bij vlagen te worstelen met toepassing van artikel 77b Sr. Uit de jurisprudentie volgt dat zij onvoldoende haar eigen richtlijn volgt. Aan het eerste vereiste uit de Richtlijn strafvordering jeugd wordt over het algemeen nog voldaan, al bestaan de nodige uitzonderingen. Het tweede criterium lijkt door het Openbaar Ministerie te worden genegeerd. De rechtszekerheid is juist gebaat bij een Openbaar Ministerie dat richtlijnen opstelt en deze volgt. Het Openbaar Ministerie doet afbreuk aan de rechtszekerheid. Daarnaast past het Openbaar Ministerie in meerdere gevallen het jeugdstrafrecht onjuist toe. Of de incorrecte toepassing voortkomt uit onwetendheid of een poging tot inventiviteit is niet relevant; de rechtbank en het gerechtshof keuren al te creatieve constructies af.

5.2 Verdediging

Op grond van artikel 489 Sv worden 16- en 17-jarige verdachten altijd bijgestaan door een advocaat. Door de combinatie met het feit dat het volwassenenstrafrecht voor jeugdigen een nadeliger sanctiestelsel is dan het jeugdstrafrecht, ligt het in de lijn der verwachting dat de verdediging toepassing van het jeugdstrafrecht bepleit in gevallen waar artikel 77b Sr speelt. Hoe gaan advocaten in de rechtspraak om met artikel 77b Sr?

In de 45 geanalyseerde vonnissen is in 5 gevallen geen verweer van de verdediging opgenomen. Van de overgebleven 40 gevallen wordt in 26 gevallen toepassing van het jeugdstrafrecht bepleit. In 14 gevallen is wel een strafmaatverweer opgenomen, maar staat daarin niets over het toe te passen sanctiestelsel. In de gevallen waar een strafmaatverweer is gevoerd over het toe te passen sanctiestelsel, ligt het voor de hand dat dit zou zijn opgenomen in het vonnis.

¹³⁷ Gerechtshof Amsterdam 30 januari 2019, ECLI:NL:GHAMS:2019:244.

Tabel 1: Verweer verdediging

77a bepleit	77b bepleit	Geen verweer sanctiestelsel	Niets opgenomen	Totaal
26	0	14	5	45

Met enige reserve lijken advocaten in 14 van de 40 vonnissen waarin een verweer bekend is, géén verweer te hebben gevoerd omtrent het toe te passen sanctiestelsel. Dit is zeer opmerkelijk, omdat het een wezenlijk verschil in aard en duur van straffen en maatregelen met zich meebrengt. Nadere bestudering van de vonnissen bevestigt deze bevinding. In een vonnis van de Rechtbank Midden-Nederland uit 2017 is opgemerkt:

‘Door de raadsman is geen standpunt ingenomen ten aanzien van een op te leggen straf.’¹³⁸

Bij de Rechtbank Oost-Brabant heeft een advocaat in 2015 wel verweer gevoerd tegen een mogelijke tbs-maatregel, maar geen verweer tegen toepassing van het volwassenenstrafrecht.¹³⁹ Hieruit kan worden afgeleid dat de advocaat instemde met toepassing van het volwassenenstrafrecht.

In de strafzaken waar door de advocaat wél verweer is gevoerd tegen mogelijke toepassing van artikel 77b Sr, vallen enkele terugkerende argumenten op. Allereerst wijzen advocaten in de meeste gevallen op de jeugdige leeftijd van de dader ten tijde van het delict.¹⁴⁰ Een tweede veelgehoorde motivering is de verwijzing naar de adviezen van deskundigen, Raad voor de Kinderbescherming en reclasseringsinstanties.¹⁴¹ Een voorbeeld is te vinden in een vonnis van de Rechtbank Zeeland-West-Brabant uit 2016 waarin wordt gewezen op een rapport van het Forensisch Consortium Adolescenten in Teylingereind (ForCa), de jeugdequivalent van het Pieter Baan Centrum (PBC):

¹³⁸ Rechtbank Midden-Nederland 15 december 2017, ECLI:NL:RBMNE:2017:6247.

¹³⁹ Rechtbank Oost-Brabant 25 maart 2015, ECLI:NL:RBOBR:2015:1645.

¹⁴⁰ Zie bijvoorbeeld Rechtbank Limburg 13 april 2017, ECLI:NL:RBLIM:2017:3317, Rechtbank Gelderland 11 april 2017, ECLI:NL:RBGEL:2017:2043 en Rechtbank Gelderland 17 november 2014, ECLI:NL:RBGEL:2014:7970.

¹⁴¹ Zie bijvoorbeeld Rechtbank Overijssel 18 juli 2019, ECLI:NL:RBOVE:2019:2456, Rechtbank Noord-Nederland 2 februari 2018, ECLI:NL:RBNNE:2018:357 en Rechtbank Limburg 19 december 2017, ECLI:NL:RBLIM:2017:12404.

‘Volgens het rapport van de ForCa is verdachte namelijk nog kinderlijk. Daarbij heeft de ForCa toepassing van artikel 77b van het Wetboek van Strafrecht niet geadviseerd.’¹⁴²

Een derde regelmatig aangedragen argument gaat over de uitgangspunten en de doelen van het jeugdstrafrecht.¹⁴³ Illustratief is een vonnis van de Rechtbank Rotterdam uit 2018:

‘Doorslaggevende betekenis komt toe aan het feit dat niet vergelding centraal dient te staan, doch dat de verdachte minderjarig is en pedagogische aspecten dienen te prevaleren.’¹⁴⁴

Voorgaande argumentaties zijn juridisch logisch en snijden hout. Uit de jurisprudentieanalyse volgen ook enkele onjuiste, of op zijn minst bijzondere, verweren. Een voorbeeld van zo’n verweer is te vinden in een vonnis van de Rechtbank Midden-Nederland uit 2017. De advocaat bepleitte zijn cliënt schuldig te verklaren zonder oplegging van straf of maatregel. Op zich geen bijzonder verweer, maar hij bepleitte eveneens dat deze schuldigverklaring zonder straf of maatregel onder toepassing van het jeugdstrafrecht diende te geschieden. De rechtbank is in haar vonnis volledig voorbijgegaan aan dit juridisch onjuiste verweer.¹⁴⁵

Een evident onjuist verweer werd een jaar later bij dezelfde rechtbank gevoerd:

‘De raadsman bepleit, gelet op het feit dat de persoonlijkheid van verdachte nog niet volledig is ontwikkeld, dat niet aan de voorwaarden voor artikel 77b Wetboek van Strafrecht is voldaan.’¹⁴⁶

De advocaat lijkt te betogen dat niet wordt voldaan aan het persoonlijkheidscriterium. Dat op zich is geen onjuist verweer. Echter, de gevolgtrekking die de advocaat aan dit verweer verbindt, is wel onjuist. De criteria in artikel 77b Sr zijn alternatief geformuleerd, waardoor het volwassenenstrafrecht toegepast kan worden zonder dat de persoonlijkheid van de dader hiertoe aanleiding geeft. Het verweer is een juridische misslag.

Ook in een vonnis van de Rechtbank Oost-Brabant uit 2016 werd een juridisch onhoudbaar verweer gevoerd. De advocate leek te worstelen met haar strafmaatverweer. Zij bepleitte een creatieve combinatie waarbij aan de dader een maatregel uit het

¹⁴² Rechtbank Zeeland-West-Brabant 7 juni 2016, ECLI:NL:RBZWB:2016:3331.

¹⁴³ Rechtbank Amsterdam 22 februari 2018, ECLI:NL:RBAMS:2018:958.

¹⁴⁴ Rechtbank Rotterdam 31 oktober 2017, ECLI:NL:RBROT:2017:9042.

¹⁴⁵ Rechtbank Midden-Nederland 15 december 2017, ECLI:NL:RBMNE:2017:6248.

¹⁴⁶ Rechtbank Midden-Nederland 30 oktober 2018, ECLI:NL:RBMNE:2018:5260.

volwassenenstrafrecht (tbs) en een straf uit het jeugdstrafrecht (jeugddetentie) zou worden opgelegd. In het vonnis is de rechtbank ingegaan op de suggestie van de advocate:

‘Naar het oordeel van de rechtbank biedt de wet geen mogelijkheid om een combinatie van volwassenenstrafrecht en jeugdstrafrecht toe te passen, zoals de raadvrouw heeft voorgesteld.’¹⁴⁷

De veronderstelling dat advocaten in (vrijwel) alle gevallen toepassing van het jeugdstrafrecht bepleiten, blijkt onterecht. In de gevallen waar toepassing van het jeugdstrafrecht is bepleit en gemotiveerd, vallen drie terugkerende argumenten op. Advocaten wijzen op de jeugdige leeftijd van hun cliënt, op uitgebrachte adviezen en op het uitgangspunt en de doelen van het jeugdstrafrecht. Daarnaast lijken advocaten bij tijd en wijle onwetend over het recht met betrekking tot artikel 77b Sr. In meerdere casus zijn de verweren creatief, maar juridisch onhoudbaar.

5.3 Adviezen

In jeugdstrafzaken worden rechters, net als bij reguliere strafzaken, regelmatig geadviseerd over de afdoening. In het jeugdstrafrecht zijn de adviezen afkomstig van reclasseringsinstanties, de Raad voor de Kinderbescherming en deskundigen. Zij adviseren over de persoonlijkheid en levensomstandigheden van de jeugdige. Over het algemeen wordt in deze rapporten ook een strafadvies geformuleerd. Welke rol spelen reclasseringsinstanties, de Raad voor de Kinderbescherming en deskundigen in de rechtspraak van artikel 77b Sr?

In de 45 vonnissen uit de dataset blijkt in 13 gevallen een advies van reclasseringsinstanties over het te volgen sanctiestelsel, in 30 gevallen heeft de Raad voor de Kinderbescherming geadviseerd en in 24 gevallen hebben deskundigen een pro Justitia rapportage uitgebracht. Het is wetenswaardig om te bezien hoe rechters in de praktijk omgaan met deze adviezen.

In het kader van dit onderzoek zijn de adviezen van reclasseringsinstanties het minst betekenisvol, omdat het om slechts 13 adviezen gaat. In onderstaande tabel is weergegeven hoe rechters in de periode van 1 april 2014 tot en met 1 april 2020 zijn omgegaan met adviezen van reclasseringsinstanties.

¹⁴⁷ Rechtbank Oost-Brabant 20 juli 2016, ECLI:NL:RBOBR:2016:3846.

Tabel 2: Adviezen Reclassering

	Gevolgd	Totaal	
Advies 77a	4	4	
Advies 77b	6	9	
	10	13	76,9%

De Raad voor de Kinderbescherming heeft in 30 van de 45 zaken een strafadvies uitgebracht. Opvallend is dat exact de helft van de adviezen ertoe strekte het jeugdstrafrecht toe te passen en in de andere helft van de adviezen werd ervoor geopteerd het volwassenenstrafrecht toe te passen. In onderstaande tabel is weergegeven hoe de rechters in de periode van 1 april 2014 tot en met 1 april 2020 zijn omgegaan met adviezen van de Raad voor de Kinderbescherming.

Tabel 3: Adviezen Raad voor de Kinderbescherming

	Gevolgd	Totaal	
Advies 77a	11	15	
Advies 77b	9	15	
	20	30	66,7%

De deskundigen hebben in 24 van de 45 zaken een strafadvies uitgebracht. Net als bij de Raad voor de Kinderbescherming geldt voor de deskundigen dat zij precies in de helft van het aantal adviezen kwamen tot het jeugdstrafrecht als meest opportuun sanctiestelsel en in de andere helft het volwassenenstrafrecht als zodanig aanmerkten. In onderstaande tabel is weergegeven hoe rechters in de periode van 1 april 2014 tot en met 1 april 2020 zijn omgegaan met adviezen van de deskundigen.

Tabel 4: Adviezen deskundigen

	Gevolgd	Totaal	
Advies 77a	10	12	
Advies 77b	10	12	
	20	24	83,3%

Er lijkt een duidelijk hiërarchie in waarde van de adviezen, waarbij moet worden opgemerkt dat de cijfers van reclasseringsinstanties minder representatief zijn. Die adviezen zijn kleiner in aantal en niet gelijk verdeeld over beide sanctiestelsels. Aan de adviezen van de deskundigen wordt door rechters duidelijk het meeste gewicht toegekend. Meer dan vier van de vijf (83,3%)

adviezen van deskundigen worden opgevolgd, in tegenstelling tot twee keer minder dan 76,9% en 66,7% van de adviezen van reclasseringsinstanties en de Raad voor de Kinderbescherming.

Als het totaal aan adviezen samen wordt genomen, blijkt een ander interessant verschil. De adviezen tot toepassing van het jeugdstrafrecht worden aanzienlijk vaker gevolgd dan adviezen die strekken tot toepassing van het volwassenenstrafrecht (80,1% tegenover 69,4%). Allereerst volgt hieruit dat rechtbanken slechts spaarzaam afwijken van de hoofdregel uit artikel 77a Sr als de deskundigen niet adviseren tot toepassing van het volwassenenstrafrecht. Daarnaast blijkt ook dat rechters terughoudender zijn met de toepassing van het volwassenenstrafrecht dan de reclasseringsinstanties, de Raad voor de Kinderbescherming en deskundigen.

5.4 Rechtbank

5.4.1 Cijfers

Onder het voorbehoud dat de grootte en de representativiteit van de vonnissen van rechtspraak.nl niet kan worden vastgesteld, zijn kwantitatieve gegevens toch geschikt om trends in de rechtspraak te ontwaren. Hoe vaak en in welke combinaties worden de drie verschillende criteria die kunnen leiden tot toepassing van artikel 77b Sr aangewend? Welke criteria werden gebruikt? En welke leeftijd hadden deze daders ten tijde van het feit?

Uit de dataset blijkt dat in 23 van de 45 vonnissen toepassing is gegeven aan het volwassenenstrafrecht. In drie van deze gevallen is welbeschouwd niet artikel 77b Sr, maar een *lex specialis* uit artikel 495 Sv toegepast. In die gevallen had de dader zowel op 16- of 17-jarige leeftijd als daarna tijdens zijn meerderjarigheid een strafbaar feit gepleegd. In totaal is dus in ongeveer de helft van de vonnissen waar toepassing van het volwassenenrecht is besproken, dit volwassenenstrafrecht toegepast.

Elk op zich leveren de afzonderlijke aantallen toepassingen van de criteria geen merkwaardige cijfers op. Alle criteria worden, met een kleine uitschieter naar beneden van het omstandigheden criterium, ongeveer evenveel aangenomen.

Tabel 5: Aantal toepassingen criteria 77b Sr

Criterium	Aantal
Ernst van het feit	16
Persoonlijkheid van de dader	17
Omstandigheden waaronder het feit is begaan	12

Pas als de verschillende combinaties worden bestudeerd, vallen verschillen op. In totaal zijn in de twintig gevallen waar artikel 77b Sr is toegepast, vier verschillende (combinaties van) criteria gebruikt.

Tabel 6: Combinatie criteria 77b Sr

(Combinatie van) criteria	Aantal
Ernst-, persoonlijkheids- en omstandighedencriterium	9
Ernst- en omstandighedencriterium	3
Ernst- en persoonlijkheids criterium	4
Persoonlijkheids criterium	4

Allereerst worden door de rechtbanken het ernstcriterium en het omstandighedencriterium in geen enkel geval als enig criterium aangenomen om het volwassenenstrafrecht toe te passen. De bezwaren die het CDA in 1992 uitte tegen de mogelijkheid artikel 77b Sr toe te kunnen passen indien enkel het ernstcriterium aanwezig is, zijn destijds niet door de wetgever gehoord.¹⁴⁸ Uit de jurisprudentieanalyse blijkt dat de rechtspraak het CDA wél is gevolgd. Het ernstcriterium als zelfstandig criterium wordt niet gebruikt.

Voor het omstandighedencriterium geldt daarbij dat dit steeds in combinatie met het ernstcriterium werd aangenomen. Het persoonlijkheids criterium is het enige criterium dat zelfstandig tot toepassing van artikel 77b Sr leidde. In de meeste gevallen, bijna de helft, werden echter alle drie criteria uit artikel 77b Sr aangenomen.

Andere cijfers die inzicht geven in de rechtspraak, zien op de leeftijd van de dader ten tijde van de tenlastegelegde strafbare feiten. De leeftijd ten tijde van het feit is als volgt verdeeld:

Tabel 7: Leeftijd daders t.t.v. delict

16	16/17	17	17/18	Onbekend
4	1	21	10	9

¹⁴⁸ *Kamerstukken II 1991/92, 21327, nr. 6, p. 9 (MvA).*

In negen gevallen is in het vonnis niet vermeld hoe oud de dader was ten tijde van het feit. Verder kwam met regelmaat voor dat een dader meerdere feiten had gepleegd, waardoor de leeftijd per feit kan verschillen. In het oog springend is de verdeling. In de vonnissen waar de leeftijd ten tijde van het feit is gegeven, was in 31 in van 36 gevallen de gevallen de dader ten minste 17 jaar oud ten tijde van de gepleegde feiten. In voornoemde 36 gevallen is in 19 gevallen het volwassenenstrafrecht toegepast. Van de 5 vonnissen waar de dader ten tijde van het feit (deels) 16 jaar was, is slechts in een enkel geval toepassing gegeven aan het volwassenenstrafrecht. Andersom betekent dit dat in 18 van de 19 vonnissen waar toepassing is gegeven aan artikel 77b Sr én de leeftijd van de dader ten tijde van het feit bekend was, de dader (ten minste) 17 jaar was ten tijde van het feit. Uit deze cijfers volgt de conclusie dat het volwassenenstrafrecht vrijwel niet wordt toegepast op daders die 16 jaar waren ten tijde van een feit.

5.4.2 Motivering

Ten aanzien van artikel 77b Sr is de motiveringsplicht zeer beperkt. De Hoge Raad was in de jaren 70 nog van oordeel dat de rechter een uitdrukkelijke overweging moest wijden aan toepassing van het volwassenenstrafrecht.¹⁴⁹ Bij arrest van 9 april 1974 heeft de Hoge Raad deze motiveringseis aanzienlijk verlicht, zo niet overboord gegooid: ‘dat nu in het arrest art. 77c van genoemd Wetboek is aangehaald, genoegzaam blijkt, dat het Hof tot toepassing van evenbedoelde bepalingen grond heeft gevonden’.¹⁵⁰ Het enkele aanhalen van het wetsartikel werd gekwalificeerd als voldoende motivering. In 2000 is deze lijn door de Hoge Raad bevestigd.¹⁵¹ Op deze lijn is, volkomen terecht, de nodige kritiek geuit. Doek spreekt van een ‘schamele eis’ en noemt de motiveringstandaard ‘onder de maat’.¹⁵² Weijers noemt de lichte motiveringseis zelfs ‘onaanvaardbaar’.¹⁵³ De vraag is hoe in de huidige rechtspraak het toe te passen sanctiestelsel wordt gemotiveerd.

5.4.3 Geen 77b

¹⁴⁹ Hoge Raad 25 maart 1968, NJ 348.

¹⁵⁰ Hoge Raad 9 april 1974, ECLI:NL:HR:1974:AB4244, m.nt. Th.W. van Veen.

¹⁵¹ Hoge Raad 21 november 2000, ECLI:NL:HR:2000:ZD2082.

¹⁵² Doek 2001, p. 148.

¹⁵³ Weijers 2007, p. 5.

De rechtspraak van artikel 77b Sr kan worden onderverdeeld in de vonnissen waar 77b Sr wordt overwogen maar niet wordt toegepast en vonnissen waar artikel 77b Sr wél wordt toegepast. Met name voor het Openbaar Ministerie en de verdediging is het wetenswaardig welke argumenten rechtbanken en gerechtshoven ten grondslag leggen aan hun oordeel. Op grond van welke motivering komen de rechters tot het oordeel dat 77b Sr niet moet worden toegepast?

Het veruit meest gebruikte argument is een algemene opmerking dat toepassing van het jeugdstrafrecht de hoofdregel is.¹⁵⁴ Vergelijkbaar is de uitdrukking dat het jeugdstrafrecht bij 16- en 17-jarigen het uitgangspunt is.¹⁵⁵ In zeker tien gevallen halen rechtbanken en gerechtshoven dit argument aan.

Ook de leeftijd van daders ten tijde van een strafbaar feit wordt door rechters aangehaald ter motivering van het oordeel dat het jeugdstrafrecht moet worden toegepast. Het feit dat een dader net 16 jaar was toen hij een woningoverval pleegde, was voor de Rechtbank Amsterdam reden om artikel 77b Sr niet toe te passen.¹⁵⁶ In een vonnis van de Rechtbank Zeeland-West-Brabant werd eveneens expliciet de link gelegd tussen de leeftijd en het te volgen sanctiestelsel.¹⁵⁷ Deze bevinding in de motivering van rechters komt overeen met de kwantitatieve bevindingen met betrekking tot de leeftijd. De drempel om op 16-jarige daders het volwassenenstrafrecht toe te passen lijkt hoog.

In de gevallen waar rechters de toepassing van het reguliere jeugdstrafrecht motiveren, wordt veelal gewezen op de persoonlijkheid van de dader. In het geval een verdachte ‘kinderlijk imponeert’ lijkt het jeugdstrafrecht aangewezen.¹⁵⁸ In een ouder vonnis van de Rechtbank Rotterdam werd opgemerkt:

*‘Verdachte was ten tijde van de ten laste gelegde feiten nog schoolgaand en inwonend bij zijn ouders en maakt met name op het sociaal-emotionele vlak zeker geen volwassen indruk op de rechtbank.’*¹⁵⁹

¹⁵⁴ Zie bijvoorbeeld Gerechtshof Amsterdam 30 januari 2019, ECLI:NL:GHAMS:2019:244, Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 27 november 2018, ECLI:NL:GHARL:2018:11242 en Rechtbank Noord-Nederland 2 februari 2018, ECLI:NL:RBNNE:2018:357.

¹⁵⁵ Zie bijvoorbeeld Rechtbank Midden-Nederland 26 september 2016, ECLI:NL:RBMNE:2016:5144, Rechtbank Den Haag 4 mei 2016, ECLI:NL:RBDHA:2016:6642 en Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 11 november 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:8591.

¹⁵⁶ Rechtbank Amsterdam 25 augustus 2016, ECLI:NL:RBAMS:2016:5852.

¹⁵⁷ Rechtbank Zeeland-West-Brabant 1 augustus 2017, ECLI:NL:RBZWB:2017:4915.

¹⁵⁸ Rechtbank Amsterdam 22 februari 2018, ECLI:NL:RBAMS:2018:958.

¹⁵⁹ Rechtbank Rotterdam 4 september 2014, ECLI:NL:RBROT:2014:7380.

Het ontbreken van een afgeronde opleiding werd, naast onzelfstandigheid en het niet dragen van eigen verantwoordelijkheid, in 2017 ook door de Rechtbank Den Haag gebruikt ter invulling van de persoon.¹⁶⁰ Een laatste representatief voorbeeld waar dit verband expliciet werd gelegd, is afkomstig van de Rechtbank Rotterdam:

‘Gelet echter op de persoon van de verdachte - sociaal-emotioneel functioneert hij op een niveau ver onder zijn kalenderleeftijd - is de rechtbank van oordeel dat het strafrecht voor volwassenen niet dient te worden toegepast.’¹⁶¹

In veel gevallen waar artikel 77b Sr mogelijk wordt toegepast, zijn deskundigen geraadpleegd. Bij de oordelen over de persoonlijkheid leunen rechters veelal zwaar op de adviezen van deskundigen. Het verband tussen het advies van de deskundigen en het toepasselijke sanctiestelsel wordt veelal geëxpliciteerd:

‘De deskundigen hebben geadviseerd het jeugdstrafrecht bij verdachte toe te passen en de rechtbank neemt deze adviezen over.’¹⁶²

En:

‘Het hof ziet, mede gelet op de uitgebrachte gedragskundige rapportages, geen aanleiding om van dit uitgangspunt af te wijken en toepassing te geven aan het meerderjarigenstrafrecht.’¹⁶³

De focus op de persoon van de dader hangt samen met het feit dat rechters vaak oog hebben voor de toekomst van een minderjarige dader. Dit past bij de pedagogische doelstelling van het jeugdstrafrecht. Zo spreken rechters regelmatig de vrees uit voor een verharding tijdens een detentie tussen volwassenen.¹⁶⁴ De Rechtbank Amsterdam overwoog in 2016:

¹⁶⁰ Rechtbank Den Haag 20 april 2017, ECLI:NL:RBDHA:2017:4064.

¹⁶¹ Rechtbank Rotterdam 10 december 2018, ECLI:NL:RBROT:2018:10127.

¹⁶² Rechtbank Noord-Nederland 17 mei 2018, ECLI:NL:RBNNE:2018:1853.

¹⁶³ Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 11 november 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:8591.

¹⁶⁴ Zie bijvoorbeeld Rechtbank Overijssel 18 juli 2019, ECLI:NL:RBOVE:2019:2456, Rechtbank Amsterdam 22 februari 2018, ECLI:NL:RBAMS:2018:958 en Rechtbank Amsterdam 30 januari 2018, ECLI:NL:RBAMS:2018:424.

‘Nu (...) de vrees bestaat dat verdachte in een Penitentiaire Inrichting zal verharderen in zijn gedrag, met alle gevolgen van dien, ziet de rechtbank – anders dan de Raad – geen aanleiding om toepassing te geven aan het volwassenen strafrecht.’¹⁶⁵

De rechters redeneerden ook *vice versa*. Doorgaans werd een afweging gemaakt welk sanctiestelsel de meeste kans op positieve beïnvloeding met zich mee bracht.¹⁶⁶ In een vonnis van de Rechtbank Amsterdam lijkt dit de doorslaggevende reden te zijn geweest voor de hoofdregel uit artikel 77a Sr te kiezen:

‘De rechtbank is gelet op het voorgaande van oordeel dat de kans dat het gedrag van verdachte in positieve zin wordt beïnvloed groter is bij toepassing van het minderjarigenstrafrecht dan bij toepassing van het meerderjarigenstrafrecht.’¹⁶⁷

Bij de afweging van welk sanctiestelsel een grotere positievere beïnvloeding wordt verwacht, houden rechters eveneens rekening met de voor elk individu ingeschatte behandel mogelijkheden.¹⁶⁸

Dat het zwaartepunt bij de persoon van de verdachte ligt, blijkt eveneens uit de afweging die rechters maken tussen de verschillende criteria uit artikel 77b Sr. In het bijzonder komt de afweging tussen de ernst van het feit en de persoonlijkheid van de dader aan bod. In deze gevallen wordt het ernstcriterium aangenomen, maar aan de persoonlijkheid van de dader meer gewicht toegekend. Een voorbeeld van zo’n afweging is te vinden in een vonnis van de Rechtbank Zeeland-West-Brabant uit 2017:

‘De rechtbank zal daarom voor de strafoplegging, ondanks de ernst van de feiten, toch het jeugdstrafrecht toepassen.’¹⁶⁹

Zelfs bij levensdelicten, evident de ernstigste delicten die het strafrecht kent, worden dergelijke afwegingen gemaakt. De Rechtbank Overijssel overwoog in een strafzaak tegen een 17-jarige die zijn opa had vermoord:

¹⁶⁵ Rechtbank Amsterdam 25 augustus 2016, ECLI:NL:RBAMS:2016:5852.

¹⁶⁶ Zie bijvoorbeeld Rechtbank Midden-Nederland 13 juli 2018, ECLI:NL:RBMNE:2018:3274 en Gerechtshof Den Haag 16 februari 2017, ECLI:NL:GHDHA:2017:1392.

¹⁶⁷ Rechtbank Amsterdam 22 februari 2018, ECLI:NL:RBAMS:2018:958.

¹⁶⁸ Zie bijvoorbeeld Rechtbank Midden-Nederland 13 juli 2018, ECLI:NL:RBMNE:2018:3274 en Rechtbank Limburg 15 december 2017, ECLI:NL:RBLIM:2017:12346.

¹⁶⁹ Rechtbank Zeeland-West-Brabant 1 augustus 2017, ECLI:NL:RBZWB:2017:4915.

‘De rechtbank is echter van oordeel dat het enkele feit dat het meerderjarigenstrafrecht bij een dergelijk feit kán worden toegepast, niet maakt dat verdachte dan ook per definitie volgens het meerderjarigenstrafrecht móet worden bestraft.’¹⁷⁰

Ook de Rechtbank Rotterdam bediende zich in 2018 van een gelijke afweging. In een zaak waar een dubbele moord werd gepleegd, waarvan nota bene één onbedoeld slachtoffer, viel eveneens de afweging uit in het voordeel van het jeugdstrafrecht. De ernst van het feit en de omstandigheden waaronder het feit is begaan, gaven volgens de rechtbank aanleiding tot toepassing van het volwassenenstrafrecht, maar omdat in de persoon van de verdachte juist een contra-indicatie werd gevonden, werd het volwassenenstrafrecht niet toegepast.¹⁷¹

Buiten voorgaande argumenten, die allemaal in het verlengde van de persoonlijkheid van de dader liggen, worden nog twee argumenten gebezigd door rechters. Allereerst wordt van tijd tot tijd gewezen op het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK).¹⁷² Ook in hoger beroep wordt de waarde van het IVRK erkend:

‘Toepassing van artikel 77b Sr zal, mede bezien in het licht van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, met terughoudendheid moeten geschieden.’¹⁷³

Doek en De Jonge hebben in het verleden reeds benadrukt dat toepassing van artikel 77b Sr ingevolge het IVRK slechts bij hoge uitzondering plaats dient te vinden.¹⁷⁴ In de rechtspraak wordt gevolg gegeven aan deze oproep.

Een ander argument dat door rechters wordt gebezigd ter onderbouwing van het jeugdstrafrecht als sanctiestelsel, gaat over de maximale behandelduur. Sinds 1 april 2014 is de mogelijkheid geopend om een PIJ-maatregel om te zetten in een tbs-maatregel. Daar waar in het verleden de beperkte behandelduur uit het jeugdstrafrecht een grond was om te kiezen voor het volwassenenstrafrecht, gaat die vlieger sinds de wetwijziging uit 2014 niet meer op.¹⁷⁵ Sinds 1 april 2014 overwegen rechters expliciet dat in het geval de maximale behandelduur uit het jeugdstrafrecht is bereikt, omzetting naar een tbs-maatregel nog tot de mogelijkheden

¹⁷⁰ Rechtbank Overijssel 18 juli 2019, ECLI:NL:RBOVE:2019:2456.

¹⁷¹ Rechtbank Rotterdam 10 december 2018, ECLI:NL:RBROT:2018:10127.

¹⁷² Zie bijvoorbeeld Rechtbank Overijssel 18 juli 2019, ECLI:NL:RBOVE:2019:2456 en Rechtbank Limburg 19 december 2017, ECLI:NL:RBLIM:2017:12404.

¹⁷³ Gerechtshof Amsterdam 30 januari 2019, ECLI:NL:GHAMS:2019:244.

¹⁷⁴ Doek 2001, p. 145 en De Jonge 1998, p. 11.

¹⁷⁵ Zie bijvoorbeeld Hoge Raad 22 november 2005, ECLI:NL:HR:2005:AU3887.

behoort.¹⁷⁶ Een dergelijke afweging is afkomstig van de Rechtbank Midden-Nederland uit 2018:

‘Mocht binnen de PIJ-maatregel duur blijken dat de behandeling nog niet afgerond kan worden, dan kan er na deze maatregel een omzetting naar TBS overwogen worden.’¹⁷⁷

De omzettingmogelijkheid wordt gezien als vangnet. Door dit vangnet kan tóch worden gekozen voor het jeugdstafrecht. Zo expliciteerde de Rechtbank Amsterdam in 2018:

‘Bij onvoldoende progressie dan wel onvoldoende terugdringing van het recidivegevaar binnen de PIJmaatregel kan alsnog omzetting naar een TBS-maatregel plaatsvinden, wat gezien wordt als een goed ‘vangnet’ voor het geval dit tegen die tijd aan de orde mocht zijn.’¹⁷⁸

Alle voorgaande gronden lijken legitiem en juridisch houdbaar. In een recente zaak van de Rechtbank Den Haag was de motivering om niet over te gaan tot het volwassenenstrafrecht echter een incorrecte. Ten tijde van de zitting was de dader 26 of 27 jaar, terwijl hij pas 17 jaar was ten tijde van de gepleegde verkrachting van een verstandelijk beperkte vrouw. De rechtbank gaf aan wel tot toepassing van artikel 77b Sr over te willen gaan, maar was van oordeel dit niet te mogen:

‘Omdat de verdachte inmiddels volwassen is en in een penitentiaire inrichting (PI) verblijft lijkt het opleggen van een gevangenisstraf passender dan jeugddetentie. Nu dit echter niet door de officier van justitie is gevorderd en evenmin namens de verdacht is verzocht, kan de rechtbank geen andere vrijheidsbenemende straf opleggen dan jeugddetentie.’¹⁷⁹

In de wetgeving is nergens als voorwaarde opgenomen dat toepassing van artikel 77b Sr door het Openbaar Ministerie of de verdediging moet zijn gevorderd of bepleit. Toch liet de Rechtbank Gelderland zich tegenhouden door het gemis van een vordering daartoe. Daar waar in vergelijkbare gevallen op basis van de leeftijd van de dader ten tijde van de zitting werd

¹⁷⁶ Zie bijvoorbeeld Gerechtshof Amsterdam 30 januari 2019, ECLI:NL:GHAMS:2019:244 en Rechtbank Gelderland 18 september 2018, ECLI:NL:RBGEL:2018:4931.

¹⁷⁷ Rechtbank Midden-Nederland 13 juli 2018, ECLI:NL:RBMNE:2018:3274.

¹⁷⁸ Rechtbank Amsterdam 22 februari 2018, ECLI:NL:RBAMS:2018:958.

¹⁷⁹ Rechtbank Den Haag 20 februari 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:1493.

gekozen voor het volwassenenstrafrecht, kwamen de rechters in dit geval op onjuiste juridische gronden tot toepassing van het jeugdstrafrecht.

Uit het brede palet aan motiveringen die strekten tot toepassing van het jeugdstrafrecht, valt één gemeenschappelijke noemer op: de persoonlijkheid van de dader. Als een soort *Leitmotiv* is in vrijwel alle gevallen de motivering een uitwerking van het persoonlijkheids criterium. Ongeacht de mogelijke aanwezigheid van andere criteria, die in sommige gevallen expliciet wordt erkend, is de persoonlijkheid van de dader de beslissende grond om geen toepassing te geven aan het volwassenenstrafrecht.

5.4.4 Wel 77b

Janssens heeft zich in het verleden uitgelaten over de motiveringsplicht bij artikel 77b Sr. Volgens Janssens wint de explicatiefunctie, die tot doel heeft de procespartijen en de samenleving te vergewissen van een onderliggende motivering, aan gewicht als een rechterlijk college afwijkt van een algemene regel.¹⁸⁰ In het geval van artikel 77b Sr is dit de afwijking van de algemene regel bij 16- en 17-jarigen: jeugdstrafrecht. Op grond van welke motivering komen de rechters tot het oordeel dat 77b Sr wél moet worden toegepast?

Het lijkt voor de hand te liggen dat bij toepassing van het volwassenenstrafrecht ter onderbouwing steeds de criteria uit artikel 77b Sr afzonderlijk worden gemotiveerd. In de praktijk zijn dergelijke motiveringen schaars. In een beperkt aantal strafzaken lijken de criteria even zwaar te wegen en worden alle drie de criteria uit artikel 77b Sr één voor één gemotiveerd in een vonnis of arrest.¹⁸¹

In alle andere gevallen worden de aangewende criteria wel genoemd en soms ingevuld, maar laat de rechtbank of het gerechtshof steeds één of enkele specifieke argumenten het zwaarst wegen. Zo werd in een vonnis van de Rechtbank Oost-Brabant uit 2016 een destijds 17-jarige dader veroordeeld wegens de moord op zijn oma, moeder en zus. Vanuit het oogpunt van vergelding achtte de rechtbank toepassing van het volwassenenstrafrecht geboden. Toepassing van het jeugdstrafrecht zou op gespannen voet staan met het vereiste dat de zwaarte van de straf in verhouding moet staan tot de ernst van de feiten.¹⁸² In de literatuur worden dergelijke overwegingen kritisch ontvangen. Zo stelde Bartels in 2011 dat als het strafdoel van

¹⁸⁰ Janssens 2005, 290.

¹⁸¹ Zie bijvoorbeeld Rechtbank Rotterdam 10 december 2018, ECLI:NL:RBROT:2018:10101, Rechtbank Gelderland 3 oktober 2017, ECLI:NL:RBGEL:2017:5076 en Rechtbank Den Haag 11 februari 2016, ECLI:NL:RBDHA:2016:1388.

¹⁸² Rechtbank Oost-Brabant 20 juli 2016, ECLI:NL:RBOBR:2016:3846.

speciale preventie in strijd komt met vergelding of generale preventie, de keuze altijd in het voordeel van speciale preventie dient uit te vallen.¹⁸³ Ook Doreleijers en Fokkens hebben zich in het verleden verzet tegen punitiviteit als tendens in het jeugdstrafrecht. Vergelding als (voornaamste) strafdoel zou contraproductief en bovendien in strijd zijn met het IVRK.¹⁸⁴ De rechtbank liet zich niet weerhouden door deze kritieken uit de wetenschap en legde de dader tien jaar gevangenisstraf en tbs met dwangverpleging op.

Een element waar rechters meer structureel rekening mee lijken te houden, is de (on)volwassenheid van de dader. Zo motiveerde de Rechtbank Gelderland in 2014 dat het volwassenenstrafrecht geïndiceerd was, omdat zij geen aanwijzingen had dat het om een ‘kinderlijk’ persoon ging.¹⁸⁵ In een zaak uit 2018 overwoog de Rechtbank Midden-Nederland dat de dader zich had ontwikkeld tot een ‘duidelijk jongvolwassen man’.¹⁸⁶ Hoofdzakelijk om die reden paste zij artikel 77b Sr toe. Bij deze vaststellingen leunden rechters, net als in de gevallen waar artikel 77b Sr juist niet werd toegepast, op de adviezen van deskundigen.¹⁸⁷ Voorbeelden van dergelijke overwegingen komen voor in de arresten van het Gerechtshof Den Haag en het Gerechtshof Amsterdam, beide uit 2019:

‘Met inachtneming van de rapportages en de adviezen van de (gedrags)deskundigen ziet het hof geen aanleiding om in de onderhavige strafzaak toepassing te geven aan het jeugdstrafrecht.’¹⁸⁸

En nog bondiger:

‘Het hof sluit zich aan bij de conclusies van de deskundigen.’¹⁸⁹

Net als bij volwassenen, komt het bij jeugdige daders voor dat zij weigeren mee te werken aan gedragsdeskundige onderzoeken; medewerking is immers niet verplicht. Uit de jurisprudentieanalyse blijkt dat de vrijheid in de afweging om al dan niet mee te werken, relatief is. Minderjarige daders wordt het niet meewerken aan gedragsdeskundige onderzoeken

¹⁸³ Bartels 2011, p. 3.

¹⁸⁴ Doreleijers & Fokkens 2010, p. 41-42.

¹⁸⁵ Rechtbank Gelderland 17 november 2014, ECLI:NL:RBGEL:2014:7970.

¹⁸⁶ Rechtbank Midden-Nederland 30 oktober 2018, ECLI:NL:RBMNE:2018:5260.

¹⁸⁷ Zie bijvoorbeeld Rechtbank Amsterdam 18 december 2018, ECLI:NL:RBAMS:2018:9148, Rechtbank Oost-Brabant 25 maart 2015, ECLI:NL:RBOBR:2015:1645 en Rechtbank Overijssel 29 april 2014, ECLI:NL:RBOVE:2014:2292.

¹⁸⁸ Gerechtshof Den Haag 19 maart 2019, ECLI:NL:GHDHA:2019:2092.

¹⁸⁹ Gerechtshof Amsterdam 24 september 2019, ECLI:NL:GHAMS:2019:3429.

bijzonder kwalijk genomen. De weigering mee te werken aan onderzoeken wordt gebracht onder de noemer ‘berekende en volwassen proceshouding’ en kan leiden tot toepassing van het volwassenenstrafrecht. De Rechtbank Zeeland-West-Brabant overwoog in 2016:

‘Hij heeft (...), mede gelet op het feit dat hij niet mee heeft willen werken aan onderzoeken naar zijn persoonlijkheid, naar het oordeel van de rechtbank een berekende en volwassen proceshouding getoond.’¹⁹⁰

De Rechtbank Noord-Holland was in hetzelfde jaar uitgebreider in een gelijke motivering. De dader wilde niet meewerken aan gedragsdeskundige onderzoeken. Ter onderbouwing van de conclusie dat de dader een berekende en daarmee volwassen proceshouding had, overwoog de rechtbank:

‘Hierdoor heeft verdachte er zelf voor gekozen om geen inzicht te geven in zijn persoonlijkheid. Voor de rechtbank is dan ook niet duidelijk geworden in hoeverre hij thans nog leerbaar is en in zijn ontwikkeling kan groeien, noch in hoeverre hiervan ten tijde van het plegen van het feit sprake was.’¹⁹¹

De overweging van de rechtbank is een serieuze misslag. Het uitgangspunt is het jeugdstrafrecht. Als blijkt dat een dader niet meer leerbaar is, kán worden gekozen voor het volwassenenstrafrecht. In dit geval keert de rechtbank de bewijslast om en motiveert zij de toepassing van artikel 77b Sr door te stellen dat de weigering ertoe heeft geleid dat de rechtbank geen zicht heeft gekregen op de leerbaarheid van de dader. Dergelijke motiveringen zijn niet correct en loochenen de hoofdregel.

Evenmin gepast zijn motiveringen waarbij de houding van een dader ter zitting expliciet ten grondslag wordt gelegd aan de toepassing van het volwassenenstrafrecht. Het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden wees in haar arrest uit 2017 op een gebrek aan berouw bij de dader. De houding van de dader ter zitting werd aangegrepen om toepassing van het volwassenenstrafrecht te motiveren.¹⁹² In een andere strafzaak overwoog de Rechtbank Gelderland in 2014:

¹⁹⁰ Rechtbank Zeeland-West-Brabant 7 juni 2016, ECLI:NL:RBZWB:2016:3331.

¹⁹¹ Rechtbank Noord-Holland 19 juli 2016, ECLI:NL:RBNHO:2016:6659.

¹⁹² Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 19 juli 2017, ECLI:NL:GHARL:2017:6123.

‘Het beeld dat verdachte ter terechtzitting van zichzelf heeft laten zien, is dat van een onverschillige jongeman, die zeer bewust verkeerde keuzes heeft gemaakt.’¹⁹³

Het waren dergelijke overwegingen waar De Haan en Hielkema zich fel tegen hebben verzet.¹⁹⁴

Zuiverder zijn de vonnissen en arresten waarin door rechters wordt afgewogen of de sancties en maatregelen uit het jeugdstrafrecht mogelijk toereikend zijn om als speciale preventie te dienen. In een strafzaak uit 2015 werd de verplichte opname in een forensisch psychiatrische polikliniek het meest opportuun geacht.¹⁹⁵ Ook komt het voor dat bij de afweging tussen een PIJ- en een tbs-maatregel de volwassenenmaatregel als passender wordt beoordeeld.¹⁹⁶ De Rechtbank Oost-Brabant maakte deze afweging expliciet:

‘De TBS behandelmodaliteiten sluiten beter aan bij de problematiek van betrokkene en de samenhang daarvan met het ten laste gelegde.’¹⁹⁷

Een ander argument over het toereikend zijn van het jeugdstrafrecht ligt in het verleden. Als een 16- of 17-jarige ondanks eerdere straffen en/of maatregelen recidiveert, verwachten rechters van speciale preventie via het jeugdstrafrecht geen verbeteringen.¹⁹⁸ Een voorbeeld van zo’n overweging is afkomstig van de Rechtbank Gelderland uit 2017:

‘Eerder opgelegde sancties binnen het jeugdsanctierecht hebben tot onvoldoende gedragsverandering geleid. Een pedagogische aanpak heeft geen vruchten afgeworpen.’¹⁹⁹

Daar waar de leeftijd van daders herhaaldelijk wordt gebruikt om het jeugdstrafrecht toe te passen, wordt de leeftijd van daders óók als argument gebruikt ter onderbouwing van het volwassenenstrafrecht. Uit de kwantitatieve gegevens bleek al dat de persoonlijkheid van de dader het enige criterium is dat zelfstandig tot toepassing van artikel 77b Sr heeft geleid. In die gevallen werd het persoonlijkheids criterium steeds ingevuld door de leeftijd van de verdachte ten tijde van de zitting. Als dader ten tijde van de berechting ruimschoots meerderjarig is, kan

¹⁹³ Rechtbank Gelderland 17 november 2014, ECLI:NL:RBGEL:2014:7970.

¹⁹⁴ De Haan & Hielkema 2005.

¹⁹⁵ Rechtbank Den Haag 27 mei 2015, ECLI:NL:RBDHA:2015:6053.

¹⁹⁶ Zie bijvoorbeeld Rechtbank Midden-Nederland 31 mei 2019, ECLI:NL:RBMNE:2019:2637.

¹⁹⁷ Rechtbank Oost-Brabant 20 juli 2016, ECLI:NL:RBOBR:2016:3846.

¹⁹⁸ Zie bijvoorbeeld Rechtbank Rotterdam 10 december 2018, ECLI:NL:RBROT:2018:10093 en Gerechtshof Den Haag 21 juli 2016, ECLI:NL:GHDHA:2016:2261.

¹⁹⁹ Rechtbank Gelderland 11 april 2017, ECLI:NL:RBGEL:2017:2043.

daarin een grond liggen om het volwassenenstrafrecht toe te passen.²⁰⁰ Het plaatsen van een volwassene tussen jeugdigen is niet verstandig. In een witwaszaak uit 2017 waren de ten tijde van het feit minderjarige daders inmiddels 23 en 25 jaar. De Rechtbank Midden-Nederland zag in dat gegeven voldoende aanleiding om het volwassenenstrafrecht toe te passen:

‘De rechtbank ziet in de persoonlijkheid van verdachte – hij is inmiddels 25 jaar oud en bouwt een eigen bestaan op – aanleiding om het strafrecht voor meerderjarigen toe te passen.’²⁰¹

Met betrekking tot de leeftijd van daders heeft de wetgever sinds 1 april 2014 artikel 495 Sv uitgebreid met de leden 4 tot en met 6. Met deze uitbreiding is een voorziening gecreëerd voor de situaties dat een dader zowel tijdens zijn minderjarigheid als zijn meerderjarigheid een strafbaar feit heeft gepleegd. In het vierde lid is bepaald dat de kinderrechter bevoegd is gelijktijdig kennis te nemen van strafbare feiten die zijn gepleegd voor de meerderjarigheid en na de meerderjarigheid. In het toegevoegde vijfde lid van artikel 495 Sv is sindsdien vastgelegd:

‘Bij toepassing van het vierde lid kan de rechter recht doen volgens de artikelen 77g tot en met 77gg van het Wetboek van Strafrecht indien hij daartoe grond vindt in de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder het feit is begaan.’

In de memorie van toelichting heeft toenmalig staatssecretaris van Veiligheid en Justitie Fred Teeven deze bepaling verduidelijkt:

‘De hoofdregel is dat berechting geschiedt volgens het sanctiestelsel voor volwassenen.’²⁰²

Verder was het volgens Teeven nadrukkelijk niet langer de bedoeling dat bij de keuze voor het toe te passen sanctiestelsel gedifferentieerd zou worden naar het moment waarop de strafbare feiten zijn begaan. De ratio van de wetgever was om hierdoor het meest recht te doen aan de ontwikkelingsfase van de jongvolwassene.

²⁰⁰ Zie bijvoorbeeld Rechtbank Amsterdam 22 februari 2018, ECLI:NL:RBAMS:2018:958, Gerechtshof Den Haag 23 maart 2017, ECLI:NL:GHDHA:2017:1430 en Gerechtshof Den Haag 21 juli 2016, ECLI:NL:GHDHA:2016:2261.

²⁰¹ Rechtbank Midden-Nederland 15 december 2017, ECLI:NL:RBMNE:2017:6247 en Rechtbank Midden-Nederland 15 december 2017, ECLI:NL:RBMNE:2017:6248.

²⁰² *Kamerstukken II* 2012/13, 33498, nr. 3 (MvT), 55.

De overgangsbepaling schrijft voor dat de nieuwe regelgeving alleen wordt toegepast op feiten gepleegd na 1 april 2014. De meeste gevallen uit de dataset die zouden vallen onder artikel 495 lid 5, zijn (deels) gepleegd voor 1 april 2014 waardoor de reguliere regeling uit artikel 77a en 77b Sr van toepassing is. In de strafzaken met feiten gepleegd na 1 april 2014 wordt artikel 495 lid 5 Sv uiteenlopend toegepast. In enkele gevallen wordt de *lex specialis* juist toegepast.²⁰³ Dat lijkt echter uitzondering te zijn. In een vonnis van de Rechtbank Rotterdam uit 2018 waren alle feiten gepleegd na 1 april 2014, maar gebruikten de rechters toch artikel 77b Sr om het volwassenenstrafrecht toe te passen voor de feiten gepleegd tijdens de minderjarig van de dader.²⁰⁴ Hetzelfde geldt voor een arrest van het Gerechtshof Den Haag uit 2019.²⁰⁵ Het Gerechtshof Amsterdam leek in 2017 niet te weten welke regeling, artikel 77b Sr of 495 lid 5 Sv, zij moest toepassen. In dat arrest benoemde het hof de hoofdregel uit artikel 495 lid 5, maar kwam zij op grond van een uitwerking van de criteria uit artikel 77b Sr tot toepassing van het volwassenenstrafrecht. Een laatste geval waaruit blijkt dat de situaties waarin een dader feiten heeft gepleegd tijdens zijn minder- en meerderjarigheid problemen oplevert, is het vonnis van de Rechtbank Gelderland van 19 maart 2020. De dader had zowel op 17-jarige als op 18-jarige leeftijd ontucht gepleegd met verschillende minderjarige meisjes. De rechtbank wees op de hoofdregel uit artikel 77a Sr dat in beginsel ten aanzien van de gepleegde feiten tijdens de minderjarigheid het jeugdstrafrecht van toepassing was. Bij de keuze voor het toe te passen sanctierecht haalde de rechtbank rapportages over de persoon van de verdachte aan en overwoog:

‘De rechtbank zal daarom ten aanzien de zaken met beide parketnummers met toepassing van artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht tot een strafoplegging komen.’²⁰⁶

De Rechtbank Gelderland lijkt artikel 57 Sr aan te wenden om ook de gepleegde ontucht tijdens minderjarigheid volgens het volwassenenstrafrecht te straffen. Dat is een onjuiste juridische onderbouwing.

Uit voorgaande analyse blijkt dat het enkel benoemen van de criteria uit artikel 77b Sr, zoals juridisch houdbaar is volgens de Hoge Raad, in de praktijk niet voorkomt. De rechtspraak heeft wat dat betreft vooruitgang geboekt ten opzichte van het gedateerde

²⁰³ Zie bijvoorbeeld Rechtbank Rotterdam 16 januari 2020, ECLI:NL:RBROT:2020:1927 en Rechtbank Rotterdam 10 december 2018, ECLI:NL:RBROT:2018:10093.

²⁰⁴ Rechtbank Rotterdam 1 februari 2018, ECLI:NL:RBROT:2018:2832.

²⁰⁵ Gerechtshof Den Haag 19 maart 2019, ECLI:NL:GHDHA:2019:2092.

²⁰⁶ Rechtbank Gelderland 19 maart 2020, ECLI:NL:RBGEL:2020:1874.

onderzoek van Weijers.²⁰⁷ Dat is met betrekking tot de explicatiefunctie van vonnissen en arresten een positieve conclusie. De rode lijn in de inhoud van de motiveringen is dezelfde als die bij de gevallen waar het jeugdstrafrecht wordt toegepast: (bijna) alle motiveringen zien op de persoonlijkheid van de dader. Zelfs als andere criteria aanwezig worden geacht, wordt in de persoon van de dader het doorslaggevend criterium gezien om het volwassenenstrafrecht toe te passen. Helaas blijkt ook uit de gevallen waar het volwassenenstrafrecht wordt toegepast, dat dit meermalen op juridisch verkeerde wijze gebeurt.

5.5 Hoger beroep

In deze laatste paragraaf staat de relatie tussen de strafzaken in eerste aanleg en de strafzaken in hoger beroep centraal. Met betrekking tot de achttien arresten uit de dataset is zowel kwantitatieve als kwalitatieve informatie verkregen. De validiteit is als gevolg van het beperkte aantal arresten enigszins begrensd, maar toch is het mogelijk enige tendensen te onderscheiden.

Twee arresten zijn niet meegenomen in de kwantitatieve analyse, omdat in die strafzaken de rechtbank of het gerechtshof tot een integrale vrijspraak kwam. Een vergelijking tussen het toegepaste sanctiestelsel in beide instanties is in die gevallen daarom niet mogelijk.

Tabel 8: Relatie eerste aanleg / hoger beroep

Eerste aanleg	Hoger beroep	Aantal
77a	77a	3
77a	77b	7
77b	77a	2
77b	77b	4

Uit de gegevens blijkt allereerst dat het gerechtshof in zeven van de zestien gevallen de rechtbank is gevolgd, dit is bijna de helft (43,8%). Dat in meer dan de helft van de gevallen het gerechtshof afwijkt van het oordeel van de rechtbank, geeft aan dat de keuze voor een sanctiestelsel bepaald geen sinecure is. Opvallend is dat in eveneens zeven van de zestien gevallen het gerechtshof tot toepassing van het volwassenenstrafrecht kwam, waar de rechtbank het jeugdstrafrecht toepaste. Dit is wederom bijna de helft (43,8%). Het gerechtshof week dus vaak ten nadele van de dader af van het oordeel van de rechtbank. Daartegenover staat dat

²⁰⁷ In een kwart van de zaken waar 77b Sr werd toegepast én minimaal twee jaar gevangenisstraf werd opgelegd, werd door Weijers geen motivering aangetroffen, Weijers 2006, p. 38-39.

slechts in twee gevallen het gerechtshof tot toepassing van het jeugdstrafrecht is gekomen, terwijl de rechtbank wel het volwassenenstrafrecht had toegepast.

Als gekeken wordt naar de motiveringen van de arresten, de kwalitatieve invulling, is de conclusie van de kwantitatieve cijfers terug te zien. In de gevallen waar het gerechtshof in afwijking van het oordeel van de rechtbank toch tot toepassing van het volwassenenstrafrecht kwam, werd een opmerkelijke motivering gebruikt. Het Gerechtshof Den Haag wees er in een arrest uit 2016 op dat ‘de verdachte thans meerderjarig is’.²⁰⁸ Een jaar later overwoog hetzelfde gerechtshof in een andere zaak:

‘Nu de verdachte inmiddels (onderstreping – JCS) de leeftijd van 21 jaren heeft bereikt, ziet het hof gelet op de ernst van het feit en de persoonlijkheid van de verdachte geen aanleiding om de verdachte volgens het strafrecht voor jeugdigen te berechten en zal het hof het strafrecht voor meerderjarigen toepassen.’²⁰⁹

Het gerechtshof overweegt expliciet de leeftijd van de dader ten tijde van het hoger beroep als doorslaggevende factor om in afwijking van de rechtbank tot toepassing van het volwassenenstrafrecht te komen. Uit deze motiveringen kan worden afgeleid dat het voor de veroordeelde een risico is om in hoger beroep te gaan, omdat hij tijdens het hoger beroep ouder is en dus eerder in aanmerking komt voor het volwassenenstrafrecht. Een straf onder het volwassenenstrafrecht is niet per definitie hoger of zwaarder dan een straf onder het jeugdstrafrecht, maar feit blijft dat het volwassenenstrafrecht wat betreft de maximale strafmaat ongunstiger is dan het jeugdstrafrecht. Het door gerechtshoven in aanmerking nemen van de leeftijd ten tijde van het hoger beroep kan voor de verdediging zodoende een ontmoedigende werking hebben. Echter, voor het Openbaar Ministerie, als zij een hogere straf wenst, kan dit juist een stimulans zijn.

6. Conclusie

De teugel heeft te slap gehangen. Ondanks de zwaarte van het instrument is wetenschappelijk onderzoek naar artikel 77b Sr in omvang en kwaliteit beperkt. Omwille van de wetenschap, de

²⁰⁸ Gerechtshof Den Haag 21 juli 2016, ECLI:NL:GHDHA:2016:2261.

²⁰⁹ Gerechtshof Den Haag 23 maart 2017, ECLI:NL:GHDHA:2017:1430.

rechtspraak én de maatschappij verdient deze leemte dringend wetenschappelijke aandacht. In deze scriptie is daarom onderzoek gedaan naar artikel 77b Sr:

Hoe wordt aan de mogelijkheid het commune strafrecht op 16- en 17-jarigen toe te passen, neergelegd in artikel 77b Wetboek van Strafrecht, afgezet tegen de bedoelingen van de wetgever, in de rechtspraak toepassing gegeven?

Evaluëren van de rechtspraak is pas mogelijk als eerst nauwkeurig in beeld is gebracht binnen welke kaders dit dient te geschieden. Uit een analyse van de wetsgeschiedenis blijkt dat de wetgever bij het ontstaan van het instrument in 1905 voornamelijk oog had voor de persoonlijkheid van de jonge daders. Met de wetwijzigingen van 1995 en 2014 heeft de wetgever afstand genomen van de persoon van de dader ten bate van een verharding van het jeugdstrafrecht. Het pedagogische karakter van het jeugdstrafrecht werd wel gepredikt, maar was niet langer terug te zien in haar handelingen. Het zijn echter niet de woorden, maar de daden die er naar goed Rotterdams toe doen.

Dogmatische en wetshistorische beschouwingen zijn interessant, maar hebben pas waarde als zij worden afgezet tegen de rechtspraak. Zoals de Britten plegen te zeggen: *the proof of the pudding is in the eating*. In deze eerste jurisprudentieanalyse sinds de wetwijziging uit 2014 is op basis van 53 vonnissen en arresten de rechtspraak in kaart gebracht. Naast kwalitatieve uitspraken zijn, ondanks discussie over de betrouwbaarheid van rechtspraak.nl, op basis van kwantitatieve gegevens uitspraken gedaan over cijfermatige trends in de rechtspraak. Voor de uitkomsten geldt wel dat rekening gehouden moet worden met een begrensde betrouwbaarheid.

De invulling van de criteria uit artikel 77b Sr loopt uiteen. De wetgever heeft nagelaten een nauwkeurige omschrijving te geven van de ernst van het feit. Dit gemis wrekt zich in de rechtspraak. Het is onmogelijk een lijn te ontdekken, omdat het ernstcriterium zeer casuïstisch wordt beredeneerd. Daarbij is het in meerdere gevallen ronduit onbegrijpelijk dat het ernstcriterium wordt aangenomen. Daar staat tegenover dat de persoonlijkheid van de dader over het algemeen op consistente wijze wordt ingevuld. Met name de pedagogische bereikbaarheid lijkt een consistente en logische invulling van het criterium. Wat betreft het omstandigheden criterium kan met recht worden geconcludeerd dat, op twee gevallen na, de invulling van het criterium afwijkt van de bedoeling van de wetgever.

Dit blijkt eveneens uit de kwantitatieve gegevens. In 23 van de 45 vonnissen is het volwassenenstrafrecht toegepast. Als het omstandigheden criterium werd aangenomen,

combineerde de rechtbank dit zonder uitzondering met het ernstcriterium. Het omstandigheden criterium lijkt geen meerwaarde te hebben in de rechtspraak. Het enkel op grond van de ernst van het feit toepassen van het volwassenenstrafrecht op 16- en 17-jarige daders, daar waar men in de literatuur bang voor was en de wetgever als noodzakelijk kwaad zag, komt in de praktijk niet voor. Dit is een hoopgevende uitkomst. De persoonlijkheid van de dader is het enige criterium dat zelfstandig tot toepassing van het volwassenenstrafrecht heeft geleid.

Noemenswaardig is verder de toepassing van zowel het Openbaar Ministerie als de verdediging. Het Openbaar Ministerie volgt aantoonbaar regelmatig haar eigen richtlijn niet. Bij de verdediging valt op dat zij in lang niet alle gevallen het jeugdstrafrecht bepleit, terwijl het jeugdstrafrecht veel gunstiger is dan het volwassenenstrafrecht. Beide procespartijen maken daarnaast evidente fouten in hun requisitoir en pleidooi.

Rechters horen niet alleen het Openbaar Ministerie en de verdediging aan, maar worden ook geadviseerd door verschillende instanties. Uit de kwantitatieve gegevens blijkt dat rechters leunen op deze adviezen. Aan de pro Justitia rapportages van deskundigen wordt door rechters de meeste waarde gehecht.

De nadruk op deskundigenadviezen blijkt ook expliciet uit de motiveringen die ten grondslag worden gelegd aan de keuze voor een sanctiestelsel. In de gevallen waar rechters volgens het jeugdstrafrecht straffen, wordt onder meer gewezen op de leeftijd, de hoofdregel uit artikel 77a Sr en het gevaar voor verharding in een PI. Veelzeggend zijn de talrijke overwegingen waarin de ernst van het feit wordt aangenomen, maar de persoonlijkheid van de dader doorslaggevend is om toch het jeugdstrafrecht toe te passen.

Ook de gevallen waar artikel 77b Sr wordt toegepast, zijn in de regel goed onderbouwd.²¹⁰ Terugkerende motiveringen gaan over de leeftijd van de dader en de te verwachten speciale preventie. Daarentegen is de link tussen de weigering mee te werken aan onderzoeken en de toepassing van het volwassenenstrafrecht onbegrijpelijk. Een andere negatieve noot is dat, in navolging van het Openbaar Ministerie en de verdediging, ook rechters onmiskenbaar juridische misstappen maken bij toepassing van artikel 77b Sr. De belangrijkste rode draad, en dat is wél een rooskleurige, is dat in de motiveringen rondom het toe te passen sanctiestelsel de nadruk sterk ligt op de persoonlijkheid van de dader. Het ernst- en het omstandigheden criterium zijn duidelijk ondergeschikt. Daar waar de wetgever sinds 1995 het

²¹⁰ In tegenstelling tot de bevindingen in Weijers 2006, p. 38-39.

pedagogische karakter van het jeugdstrafrecht geweld heeft aangedaan, houden de rechters er dezelfde opvattingen op na als de wetgever pre-1995; vroeger was alles beter.

Een laatste kritische noot moet worden geplaatst bij het hoger beroep. Het bekende adagium luidt ‘appelleren is riskeren’. Dit geldt voor 77b-zaken eens te meer. Door de aandacht voor de persoon ten tijde van de zitting is de kans dat het volwassenenstrafrecht wordt toegepast in appel aanzienlijk groter. Zowel kwantitatieve als kwalitatieve gegevens tonen deze tendens. Deze ontwikkeling kan het instellen van hoger beroep door een veroordeelde sterk ontmoedigen.

Deze studie was noodzakelijk om rechtszekerheid te verschaffen. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de fouten die door de verschillende procespartijen worden gemaakt. Daarnaast is gebleken dat oudere onderzoeken niet alleen een beperkte focus hadden en structuur misten, maar ook wat betreft de resultaten achterhaald zijn. De rechtspraktijk heeft zich ontwikkeld. Om in de metafoor van de pudding te blijven: de pudding is thans een pudding met vel die weinig wordt gegeten. Nog altijd is het recept soms onduidelijk en worden bij tijd en wijle fouten gemaakt, maar uit de analyse blijkt dat de pudding best smaakt.

Bibliografie

Literatuur

Bac 2004

J.R. Bac, *De jeugdige verdachte en het recht. De (harde) kern van het jeugdstraf(proces)recht*, 's-Gravenhage: Elsevier Juridisch 2004.

Backer 2004

H.S. Backer, Het advies toepassen meerderjarigenstrafrecht vanuit psychiatrisch perspectief, *Tijdschrift voor Familie- en Jeugdrecht* 2004, nr. 11.

Bakker 2006

Anneloes Bakker, 'Straffen als jeugdige of als volwassene? Een checklist voor de rechtspraak', *Proces* 2006, afl. 5.

Barkhuysen 2017

Tom Barkhuysen, 'Een wettelijke regeling voor publicatie van rechterlijke uitspraken op rechtspraak.nl,' *Nederlands Juristenblad* 2017, nr. 24.

Bartels 2011

J.A.C. Bartels, *Jeugdstrafrecht*, Deventer: Kluwer 2011.

Bartels & Nijland 2009

J.A.C. Bartels & F. Nijland, *Behandelen of straffen in het jeugdstrafrecht*, Amsterdam: SWP 2009.

Uit Beijerse, 2009

Jolande uit Beijerse, 'De toepassing van een volwassenensanctie op 16- of 17-jarigen: pro's, contra's en alternatieven', *Delikt en Delinkwent* 2009, nr. 75.

Uit Beijerse 2019

Jolande uit Beijerse, *Jeugdstrafrecht. Beginselen, wetgeving en praktijk*, Apeldoorn: Maklu 2019.

Uit Beijerse & Van der Vis 2019

Jolande uit Beijerse & C.L. van der Vis, 'Een voorzet voor de modernisering van het jeugdstrafprocesrecht in lijn met het IVRK en met oog voor de knelpunten in de praktijk', *Tijdschrift Modernisering Strafvordering* 2, no. 1 (2019): 66–74.

Van Bemmelen 1955

J.M. van Bemmelen, 'Het ontwerp voor een nieuw kinderstrafrecht', *NJB* 1955, p. 897-905.

Doek 1996

J.E. Doek, 'Inhoud van de nieuwe wetgeving' in: *Het nieuwe jeugdstrafrecht. Betekenis en gevolgen voor de praktijk, uitgebracht t.g.v. een op 27 februari door Vermande Studiedagen georganiseerde praktijkdag*, 1996.

Doek 2001

J.E. Doek, 'De jeugdige delinquent, de toepassing van het strafrecht voor volwassenen en het IVRK', *Tijdschrift voor Familie- en Jeugdrecht* 2001, nr. 5, p. 144-148.

Doreleijers & Fokkens 2010

Th.A.H. Doreleijers & J.W. Fokkens, *Minderjarigen en jongvolwassenen. Pleidooi voor een evidence based strafrecht*, Den Haag: Sdu Uitgevers 2010.

De Haan 2005

W.J.M. de Haan, 'Een geval van uitzonderlijk geweld op school', gepubliceerd in: A.E. Harteveld, D.H. de Jong en E.F. Stamhuis, *Systeem in ontwikkeling. Liber amicorum G. Knigge*, Nijmegen: Wolf Legal Publishers 2005.

De Haan & Hielkema 2005

W.J.M. de Haan & J. Hielkema, 'Tekenen van berouw. De houding van verdachten op de zitting en de motivering van toepassing van het algemene strafrecht op minderjarigen', *Nederlands Juristenblad* 2005, vol. 80, nr. 19, p. 982-84.

Van Hamel 1895

G.A. van Hamel, 'De misdadige jeugd en de Nederlandsche wet', *De Gids* 1895, p. 105-142.

Van der Hoek 2010

F. van der Hoek, 'Huidige opzet van rechtspraak.nl zo slecht nog niet', *Nederlands Juristenblad* 2010, vol. 1692, afl. 36, p. 2357.

Husken 2014

Marian Husken, *De naakte rechter. Over de storm in de Nederlandse rechtszaal*, Amsterdam: Balans, 2014.

Janssens 2005

A.L.J. Janssens, 'Opmerkingen over de motiveringsplicht bij artikel 77b Sr', gepubliceerd in: A.E. Harteveld, D.H. de Jong en E.F. Stamhuis, *Systeem in ontwikkeling. Liber amicorum G. Knigge*, Nijmegen: Wolf Legal Publishers 2005.

De Jonge 1998

Gerard de Jonge, 'Het Nederlandse jeugdstraf(proces)recht en het IVRK. 't Kan nog beter.' *Tijdschrift voor Familie- en Jeugdrecht* 1998, vol. 20, nr. 1, p. 11-14.

De Jongh 1929

G.T.J. de Jongh, *Kinderrechtspraak is volkszaak. Schetsen uit de praktijk*. Haarlem: Willink & Zoon, 1929.

De Keizer 1979

Madelon de Keizer, *De gijzelaars van Sint-Michielsgestel. Een elite-beraad in oorlogstijd*, Alphen aan de Rijn: Sijthoff 1979.

Koens & De Jonge 1995

M.J.C. Koens & Gerard de Jonge, *Het nieuwe strafrecht en strafprocesrecht voor jeugdigen*, Arnhem: Gouda Quint 1995.

Van der Laan 1995

P.H. van der Laan, 'Het nieuwe jeugdstrafrecht. Op weg naar onnodige repressie?', *Tijdschrift voor Familie- en Jeugdrecht* 1995, vol. 17, nr. 11, p. 242-247.

Van der Laan & Beerthuizen 2017

A.M. van der Laan & Marinus G.C.J. Beerthuizen, *Monitor Jeugdcriminaliteit. Ontwikkelingen in de geregistreerde jeugdcriminaliteit in de jaren 2000 tot 2017*, Den Haag: WODC/CBS, 2017

Liefwaard 2007

T. Liefwaard, 'Kinderrechten in het jeugdstrafrecht', *Tijdschrift voor Familie- en Jeugdrecht* 2007, nr. 35.

Van der Maden, Malsch & De Keijser 2017

M. van der Maden, M. Malsch & J.W. de Keijser, 'Waarom wil de burger toch steeds dat rechters zwaarder straffen? De invloed van informatie en opleiding,' *Trema Tijdschrift Voor De Rechterlijke Macht* 2017, no. 5 (2017): 180–83

Marseille & Wever 2019

A.T. Marseille en Marc Wever, 'Het verstrekken van niet-gepubliceerde uitspraken door de rechtspraak: gunst of recht?' *Nederlands Juristenblad* 2019, vol. 96, nr. 2, p. 123–24.

De Meij, Ekker, Haeck, Hins & Wopereis 2006

J.M. de Meij, A.H. Ekker, J.F. Haeck, A.W. Hins & L.W.M. Wopereis, 'Toegang tot rechterlijke uitspraken. Rapport van de VMC-studiecommissie Openbaarheid van rechtspraak', *Mediaforum* 2006, nr. 4, p. 121-142.

Mommers, Zwenne & Schermer 2010-1

L. Mommers, G.J. Zwenne en B.W. Schermer, 'Het best bewaarde geheim van de raadkamer. Over de ontoegankelijkheid van de rechtspraak,' *Nederlands Juristenblad* 2010, vol. 1692, afl. 32, p. 2072–78.

Mommers, Zwenne & Schermer 2010-2

L. Mommers, G.J. Zwenne en B.W. Schermer, 'Naschrift,' *Nederlands Juristenblad* 2010, vol. 1692, afl. 36, p. 2358.

Petersen 1978

Marinus Albertus Petersen, *Gedetineerden onder dak: geschiedenis van het gevangeniswezen in Nederland van 1795 af, gezien van zijn behuizing*, Gouda: In eigen beheer 1978.

Philippart 2010

R.C.A.M. Philippart, 'Toegankelijkheid van rechtspraak,' *Nederlands Juristenblad* 2010, vol. 1692, afl. 36, p. 2356.

De Pinto 1900

A.A. de Pinto, 'Strafrecht en strafproces voor "jeugdige personen" III,' *Weekblad van het Recht* 1900, nr. 7423.

Prins & Roest 2018

Corien Prins en Jurgen Roest, 'AI en de rechtspraak. Meer dan alleen de 'robotrechter', ' *Nederlands Juristenblad* 2018, vol. 93, nr. 4, p. 260–68.

Rap & Weijers 2011

Stephanie Rap & Ido Weijers, *De jeugdstrafzitting. Een pedagogisch perspectief. De communicatie tussen jeugdrechter en jeugdige verdachte*, Den Haag: Raad voor de rechtspraak 2011.

Van Ruller 2009

Sibo van Ruller, 'Geschiedenis van de vrijheidsbeneming', in: E.R. Muller en P. C. Vegter, *Detentie: gevangen in Nederland*, Alphen aan den Rijn: Kluwer 2009.

Van Ruller & Faber 1995

Sibo van Ruller & S. Faber, *Afdoening van strafzaken in Nederland sinds 1813. Ontwikkelingen in wetgeving, beleid en praktijk*, Amsterdam: VU Uitgeverij 1995.

Rutgers van Rozenburg & Groenendaal 2004

W.S.E. Rutgers van Rozenburg & E.G.C. Groenendaal, 'Hoe volwassen zijn kinderen?', *Nederlands Juristenblad* 2004, afl.33, p. 1743-1747.

Le Sage 2004

Leonie le Sage, *De gebrekkige gewetensontwikkeling in het jeugdstrafrecht. Implicaties voor de toerekening en behandeling*, Amsterdam: SWP 2004.

Stoet 2007

Mark Stoet, 'Pleiten voor toepassing van het jeugdstrafrecht', *Advocatenblad* 2007, nr. 1, p. 10-15.

Struijk 2016

S. Struijk, 'Wel flexibeler, niet makkelijker. Tweeënhalf jaar adolescentenstrafrecht', *Sancties* 2016/41, afl. 5.

Sweeten, Piquero & Steinberg 2013

G. Sweeten, A.R. Piquero & L. Steinberg, 'Age and the explanation of crime, revisited,' *Journal of Youth and Adolescence* 2013, vol. 42, nr. 6: 921–938.

Van Tulder 2019

Frank van Tulder, 'Is de rechter zwaarder gaan straffen? Twee decennia in beeld', *Tijdschrift voor rechtspraak en straftoemeting* 2019, vol. 1, nr. 2: 73-82.

Verweij & Tollenaar 2020

S. Verweij & N. Tollenaar, *Recidivemeting adolescentenstrafrecht. Een onderzoek naar de haalbaarheid en eerste resultaten*, Den Haag, WODC 2020.

Weijers 2000

Ido Weijers, *Schuld en schaamte. Een pedagogisch perspectief op het jeugdstrafrecht*, Houten: Bohn Stafleu Van Loghum 2000.

Weijers 2006

Ido Weijers, *Jeugdige dader, volwassen straf?* Deventer: Kluwer 2006.

Weijers 2007

Ido Weijers, 'Gaan we met het Nederlandse jeugdstrafrecht de VS achterna?', *Tijdschrift voor Criminologie* 2007, 49, p. 170-178.

Weijers 2007

Ido Weijers, 'Art. 77b Sr: weinig gebruikt maar slecht gemotiveerd', *Tijdschrift voor Familie- en Jeugdrecht* 2007, 4.

Zwalve en Janssen 2013

W.J. Zwalve & C.J.H Jansen, *Publiciteit van jurisprudentie*, Deventer: Kluwer 2013.

Parlementaire stukken

Handelingen II 1899/00, nr. 81.

Kamerstukken II 1955/56, 4141, nr. 2 (OvW).

Kamerstukken II 1955/56, 4141, nr. 3 (MvT).

Kamerstukken II 1957/58, 4141, nr. 8 (VV II).

Kamerstukken II 1957/58, 4141, nr. 10 (MvA).

Kamerstukken II 1960/61, 4141, nr. 24 (NV II).

Kamerstukken I 1960/61, 4141, nr. 136 (VV I).

Kamerstukken II 1989/90, 21327, nr. 1 (KB).

Kamerstukken II 1989/90, 21327, nr. 3 (MvT).

Kamerstukken II 1989/90, 21327, nr. 5 (VV II).

Kamerstukken II 1991/92, 21327, nr. 6 (MvA).

Kamerstukken II 1989/90, 21327, nr. 10 (EV II).

Kamerstukken II 1992/93, 21327, nr. 12 (NEV II).

Kamerstukken II 1992/93, 22855, nr. 3 (MvT).

Kamerstukken II 2005/06, 30332, nr. 3 (MvT).

Kamerstukken II 2012/13, 33498, nr. 3 (MvT).

Kamerstukken II 2010/11, 28741, nr. 17 (Brief van de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie van 25 juni 2011).

Bijlage bij *Kamerstukken II* 2012/13, 33498, nr. 3 (Kinderombudsman).

Bijlage bij *Kamerstukken II* 2012/13, 33498, nr. 3 (Jeugdzorg Nederland).

Bijlage bij *Kamerstukken II* 2012/13, 33498, nr. 3 (Inspectiejeugdzorg).

Bijlage bij *Kamerstukken II* 2012/13, 33498, nr. 3 (Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak).

Bijlage bij *Kamerstukken II* 2012/13, 33498, nr. 3 (Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming).

Kamerstukken II 2012/13, 33498, nr. 5 (Verslag II).

Kamerstukken II 2012/13, 33498, nr. 6 (NV II).

Kamerstukken II 2012/13, 33498, nr. 10 (Motie lid Bontes).

Handelingen II 2012/13, 33498, 87, item 31 (Toelichting motie Bontes).

Handelingen II 2012/13, 33498, 90, item 25 (Stemming motie Bontes).

Kamerstukken I 2013/14, 33498, nr. C (MvA I).

Richtlijn en kader voor strafvordering jeugd en adolescenten, inclusief strafmaten Halt, *Stcr.* 2018, 29497.

Rapporten

Commissie Anneveldt 1982

Commissie Anneveldt, *Rapport van de commissie herziening strafrecht voor jeugdigen, Sanctierecht voor jeugdigen*, 's Gravenhage: Staatsuitgeverij, 1982.

Commissie Overwater 1951

Commissie Overwater, *Rapport van de commissie ingesteld met het doel van advies te dienen over de vraag in welke richting het rijkstucht en opvoedingswezen en in verband daarmee het kinderstrafrecht zich zullen moeten ontwikkelen*, 's-Gravenhage: Staatsuitgeverij, 1951.

Commissie Wiarda 1971

Commissie Wiarda, *Jeugdbeschermingsrecht*, 's-Gravenhage: Staatsuitgeverij, 1971.

RSJ 2018

Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming, Advies EU richtlijn jeugd, d.d. 31 januari 2018.

Krantenartikelen

Bogt, te, *Algemeen Dagblad* 18 juli 2019

Arjan te Bogt, 'Kleinzoon (17) krijgt maximale jeugdstraf voor vermoorden opa met 38 messteken', *Algemeen Dagblad* 18 juli 2019.

Teeffelen, van, *Trouw* 3 juli 2019

Kristel van Teeffelen, 'Welke straf is hoog genoeg na onpeilbaar leed?', *Trouw* 3 juli 2019.

Werff, van der, *Algemeen Dagblad* 10 december 2018

Sander van der Werff, 'Celstraffen tot 25 jaar voor Rolly P. (19) en Yassine B. (18) voor dubbele liquidatie Beverwaard', *Algemeen Dagblad* 10 december 2018.

Willemse, *Algemeen Dagblad* 13 juli 2018

Marco Willemse, 'Angelo S. (17) krijgt maximale straf voor doodslag Savannah Dekker (14)', *Algemeen Dagblad* 13 juli 2018.

Online bronnen

Dufour 2020

Raimond Dufour, 'Data-analyse van gerechtelijke uitspraken', 2 november 2019, <https://dufouradvocatuur.nl/tekstanalyse-van-gerechtelijke-uitspraken/>, geraadpleegd op 22 maart 2020.

Overige regelgeving

Besluit selectiecriteria 2012

Besluit selectiecriteria uitsprakendatabank Rechtspraak.nl, 26 maart 2012.

Richtlijn strafvordering jeugd 2018

Richtlijn en kader voor strafvordering jeugd en adolescenten, inclusief strafmaten Halt, *Stcrt.* 2018, 29497

***Staatsblad* 2013, 485.**

Wet van 27 november 2013 tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafvordering en enige andere wetten in verband met de invoering van een adolescentenstrafrecht.

Jurisprudentie

Hoge Raad

Hoge Raad 23 juni 2020, ECLI:NL:HR:2020:1092.

Hoge Raad 11 april 2006, ECLI:NL:HR:2006:AU9130, m.nt. Y. Buruma.

Hoge Raad 22 november 2005, ECLI:NL:HR:2005:AU3887.

Hoge Raad 21 november 2000, ECLI:NL:HR:2000:ZD2082.

Hoge Raad 8 maart 1994, NJ 1994, 413.

Hoge Raad 9 april 1974, ECLI:NL:HR:1974:AB4244, m.nt. Th.W. van Veen.

Hoge Raad 25 maart 1968, NJ 348.

Rechtbank

Rechtbank Amsterdam 4 juli 2019, ECLI:NL:RBAMS:2019:4555.

Rechtbank Gelderland 4 februari 2014, ECLI:NL:RBGEL:2014:1021.

Dataset

Vonnissen in dataset

1. Rechtbank Overijssel 29 april 2014, ECLI:NL:RBOVE:2014:2292.
2. Rechtbank Rotterdam 4 september 2014, ECLI:NL:RBROT:2014:7380.
3. Rechtbank Midden-Nederland 29 september 2014, ECLI:NL:RBMNE:2014:4605.
4. Rechtbank Gelderland 17 november 2014, ECLI:NL:RBGEL:2014:7970.
5. Rechtbank Den Haag 24 december 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:16227.
6. Rechtbank Oost-Brabant 25 maart 2015, ECLI:NL:RBOBR:2015:1645.
7. Rechtbank Den Haag 27 mei 2015, ECLI:NL:RBDHA:2015:6053.
8. Rechtbank Noord-Nederland 10 december 2015, ECLI:NL:RBNNE:2015:5674.
9. Rechtbank Den Haag 11 februari 2016, ECLI:NL:RBDHA:2016:1388.
10. Rechtbank Den Haag 4 mei 2016, ECLI:NL:RBDHA:2016:6642.
11. Rechtbank Zeeland-West-Brabant 7 juni 2016, ECLI:NL:RBZWB:2016:3331.
12. Rechtbank Noord-Holland 19 juli 2016, ECLI:NL:RBNHO:2016:6659.
13. Rechtbank Oost-Brabant 20 juli 2016, ECLI:NL:RBOBR:2016:3846.
14. Rechtbank Amsterdam 25 augustus 2016, ECLI:NL:RBAMS:2016:5852.

15. Rechtbank Midden-Nederland 26 september 2016, ECLI:NL:RBMNE:2016:5144.
16. Rechtbank Gelderland 11 april 2017, ECLI:NL:RBGEL:2017:2043.
17. Rechtbank Limburg 13 april 2017, ECLI:NL:RBLIM:2017:3317.
18. Rechtbank Den Haag 20 april 2017, ECLI:NL:RBDHA:2017:4064.
19. Rechtbank Zeeland-West-Brabant 1 augustus 2017, ECLI:NL:RBZWB:2017:4915.
20. Rechtbank Gelderland 3 oktober 2017, ECLI:NL:RBGEL:2017:5076.
21. Rechtbank Rotterdam 31 oktober 2017, ECLI:NL:RBROT:2017:9042.
22. Rechtbank Midden-Nederland 15 december 2017, ECLI:NL:RBMNE:2017:6247.
23. Rechtbank Midden-Nederland 15 december 2017, ECLI:NL:RBMNE:2017:6248.
24. Rechtbank Limburg 15 december 2017, ECLI:NL:RBLIM:2017:12346.
25. Rechtbank Limburg 19 december 2017, ECLI:NL:RBLIM:2017:12404.
26. Rechtbank Amsterdam 30 januari 2018, ECLI:NL:RBAMS:2018:424.
27. Rechtbank Rotterdam 1 februari 2018, ECLI:NL:RBROT:2018:2832.
28. Rechtbank Oost-Brabant 2 februari 2018, ECLI:NL:RBOBR:2018:459.
29. Rechtbank Noord-Nederland 2 februari 2018, ECLI:NL:RBNNE:2018:357.
30. Rechtbank Amsterdam 22 februari 2018, ECLI:NL:RBAMS:2018:958.
31. Rechtbank Amsterdam 26 april 2018, ECLI:NL:RBAMS:2018:3006.
32. Rechtbank Noord-Nederland 17 mei 2018, ECLI:NL:RBNNE:2018:1853.
33. Rechtbank Midden-Nederland 13 juli 2018, ECLI:NL:RBMNE:2018:3274.
34. Rechtbank Gelderland 18 september 2018, ECLI:NL:RBGEL:2018:4931.
35. Rechtbank Midden-Nederland 30 oktober 2018, ECLI:NL:RBMNE:2018:5260.
36. Rechtbank Rotterdam 10 december 2018, ECLI:NL:RBROT:2018:10101.
37. Rechtbank Rotterdam 10 december 2018, ECLI:NL:RBROT:2018:10127.
38. Rechtbank Rotterdam 10 december 2018, ECLI:NL:RBROT:2018:10093.
39. Rechtbank Amsterdam 18 december 2018, ECLI:NL:RBAMS:2018:9148.
40. Rechtbank Amsterdam 23 april 2019, ECLI:NL:RBAMS:2019:3126.
41. Rechtbank Midden-Nederland 31 mei 2019, ECLI:NL:RBMNE:2019:2637.
42. Rechtbank Overijssel 18 juli 2019, ECLI:NL:RBOVE:2019:2456.
43. Rechtbank Rotterdam 16 januari 2020, ECLI:NL:RBROT:2020:1927.
44. Rechtbank Den Haag 20 februari 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:1493.
45. Rechtbank Gelderland 19 maart 2020, ECLI:NL:RBGEL:2020:1874.

Arresten in dataset

1. Gerechtshof Amsterdam 3 september 2014, ECLI:NL:GHAMS:2014:3641.
2. Gerechtshof Amsterdam 3 september 2014, ECLI:NL:GHAMS:2014:3634.
3. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 11 november 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:8591.
4. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 12 november 2015, ECLI:NL:GHARL:2015:8627.
5. Gerechtshof Den Haag 17 november 2015, ECLI:NL:GHDHA:2015:3256.
6. Gerechtshof Den Haag, 21 juli 2016, ECLI:NL:GHDHA:2016:2261.
7. Gerechtshof Den Haag 16 februari 2017, ECLI:NL:GHDHA:2017:1392.
8. Gerechtshof Amsterdam 26 april 2017, ECLI:NL:GHAMS:2017:2208.
9. Gerechtshof Den Haag 23 maart 2017, ECLI:NL:GHDHA:2017:1430.
10. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 14 juli 2017, ECLI:NL:GHARL:2017:6009.
11. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 19 juli 2017, ECLI:NL:GHARL:2017:6123.
12. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 4 september 2018, ECLI:NL:GHARL:2018:7839.
13. Gerechtshof 's-Hertogenbosch 26 november 2018, ECLI:NL:GHSHE:2018:4868.
14. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 27 november 2018, ECLI:NL:GHARL:2018:11242.
15. Gerechtshof Amsterdam 30 januari 2019, ECLI:NL:GHAMS:2019:244.
16. Gerechtshof Den Haag 19 maart 2019, ECLI:NL:GHDHA:2019:2092.
17. Gerechtshof Amsterdam 17 juli 2019, ECLI:NL:GHAMS:2019:3031.
18. Gerechtshof Amsterdam 24 september 2019, ECLI:NL:GHAMS:2019:3429.

Lijst met tabellen

1. Verweer verdediging
2. Adviezen Reclassering
3. Adviezen Raad voor de Kinderbescherming
4. Adviezen deskundigen
5. Aantal toepassingen criteria 77b Sr
6. Combinatie criteria 77b Sr
7. Leeftijd daders t.t.v. delict
8. Relatie eerste aanleg / hoger beroep